

«Casa nostra, casa vostra»?

Condicions i trajectòries d'accés a l'habitatge de sol.licitants d'asil i refugiats a Catalunya.

Enquesta CASASIL 2019: Informe de resultats

Olatz Ribera Almandoz, Carlos Delclós i Blanca Garcés Mascareñas

CIDOB

BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS

ACUP

"la Caixa"

«Casa nostra, casa vostra»?

Condicions i trajectòries d'accés a l'habitatge de sol.licitants d'asil i refugiats a Catalunya.

Enquesta CASASIL 2019: Informe de resultats

Olatz Ribera Almandoz, Carlos Delclós i Blanca Garcés Mascareñas

CIDOB
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS

ACÚP

©2020 CIDOB

CIDOB edicions
Elisabets, 12
08001 Barcelona
Tel.: 933 026 495
www.cidob.org
cidob@cidob.org

Impressió: Book-Print S.A.
ISBN: 978-84-92511-81-5
Dipòsit legal: B 11746-2020

Barcelona, Juny 2020

Foto de portada: Clot 48, 2017 (detall). Xavier Badia Castellà
CC BY-SA (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>)

SUMARI

PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI	9
L'Enquesta CASASIL	10
CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE L'ENQUESTA	11
Població objectiu i unitats d'anàlisi	11
Definició de la mostra	11
Disseny del qüestionari	12
Entrevistes en profunditat	13
CONTEXT GENERAL DE LA PROBLEMÀTICA	15
El mercat de l'habitatge a Catalunya	15
L'habitatge en l'acollida de les persones sol·licitants de protecció internacional	16
CARACTERÍSTIQUES PRINCIPALS DE LA MOSTRA	19
Estructura de la unitat familiar	21
Nivell educatiu i competències lingüístiques	22
Accés al Sistema d'Acollida i Integració	25
Situació d'activitat i ingressos	26
Xarxa social i participació associativa	29
TRAJECTÒRIES RESIDENCIALS	35
Dormir al carrer	35
Mobilitats/Immobilitats	37
Dificultats principals en la cerca d'habitatge	40
Actors clau en l'accés a l'habitatge	42
SITUACIÓ D'HABITATGE ACTUAL	45
Situació d'empadronament	48
Seguretat de l'habitatge	50
Esforç econòmic	55
Qualitat de l'habitatge	58
CONCLUSIONS	65

Taula 1. Perfil de les persones entrevistades	13
Taula 2. Perfil de la població enquestada segons sexe, grup d'edat i regió d'origen	19
Taula 3. Estructura familiar de la població enquestada	21
Taula 4. Nivell educatiu i homologació de títols	22
Taula 5. Competències lingüístiques en el moment de l'enquesta	24
Taula 6. Accés i fase actual del Sistema d'Acollida i Integració	25
Taula 7. Situació d'activitat de les persones enquestades	26
Taula 8. Xarxa social de les persones enquestades abans de la seva arribada a Espanya	31
Taula 9. Comparació de la participació associativa de la població enquestada amb la mitjana catalana i espanyola	32
Taula 10. Mobilitat residencial i geogràfica de les persones enquestades	38
Taula 11. Barreres principals en la cerca d'habitatge	41
Taula 12. Actors principals en l'accés a l'habitatge	42
Taula 13. Característiques generals de l'habitatge actual	45
Taula 14. Mida del municipi de residència	47
Taula 15. Duració del contracte d'habitatge actual	51
Taula 16. Endarreriments en els pagaments i les prestacions rebudes	55
Taula 17. Cost mensual de l'habitatge segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	56
Taula 18. Cost mensual de l'habitatge segons qui el proporciona, l'estructura de la unitat familiar i la franja d'ingressos (Segona fase)	57
Taula 19. Qualitat de l'habitatge actual	59

Figura 1. Evolució de les sol·licituds de protecció internacional a Catalunya per províncies, 2009 i 2019	9
Figura 2. Distribució de l'edat de la població enquestada segons el sexe	20
Figura 3. Distribució de la població enquestada per sexe segons la regió d'origen	20
Figura 4. Distribució de la població amb fills menors de 16 anys que visquin a Espanya segons la regió d'origen	22
Figura 5. Nivell educatiu de la població enquestada segons el sexe	24
Figura 6. Accés al Sistema d'Acollida i Integració segons la regió d'origen	26
Figura 7. Situació d'activitat de la població enquestada segons el sexe	27
Figura 8. Situació d'activitat de la població enquestada segons la regió d'origen	27
Figura 9. Situació d'activitat segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya	29
Figura 10. Situació d'activitat segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	29
Figura 11. Xarxa social prèvia a l'arribada segons el sexe i la regió d'origen	31
Figura 12. Participació associativa segons el sexe	33
Figura 13. Participació associativa segons el sexe i la regió d'origen	33
Figura 14. Persones enquestades que han passat per situació de carrer	35
Figura 15. Situació de carrer segons el sexe i la regió d'origen	36
Figura 16. Situació de carrer segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya	37
Figura 17. Distribució de la mobilitat residencial i geogràfica segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya	40
Figura 18. Actors principals en l'accés a l'habitatge, segons la regió d'origen	43

Figura 19. Actors principals en l'accés a l'habitatge, segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	44
Figura 20. Tipus d'habitatge actual segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	46
Figura 21. Tipus d'habitatge actual segons l'estructura de la unitat familiar	46
Figura 22. Mida del municipi de residència segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	47
Figura 23. Situació d'empadronament de les persones enquestades	48
Figura 24. Situació d'empadronament segons la regió d'origen	49
Figura 25. Situació d'empadronament segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	50
Figura 26. Duració del contracte de lloguer segons l'estructura de la unitat familiar	52
Figura 27. Duració del contracte de lloguer segons la regió d'origen	52
Figura 28. Duració del contracte de lloguer segons el temps que fa des de l'arribada	54
Figura 29. Duració del contracte de lloguer segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	54
Figura 30. Problemes de l'habitatge segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya	60
Figura 31. Problemes de l'habitatge actual segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració	61
Figura 32. Problemes de l'habitatge actual segons qui el proporciona	62

AUTORS/ES DE L'ESTUDI

Olatz Ribera Almandoz

Investigadora, CIDOB

Carlos Delclós

Investigador postdoctoral, IGOP

Blanca Garcés Mascareñas

Coordinadora de recerca i investigadora sènior, CIDOB

AGRAÏMENTS

La realització de l'Enquesta CASASIL 2019 no hauria estat possible sense la col·laboració de CEAR-CCAR (Comisión Española de Ayuda al Refugiado – Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat), Creu Roja a Catalunya, Fundació Apip-Acam, Fundación Cepaim Barcelona i Olot, Fundació Bayt al-Thaqafa, MPDL Catalunya (Movimiento por la Paz), Accem, Càritas Diocesana de Barcelona, Equipament Integral Zona Franca – Centre d'Acolliment Residencial Zona Franca, Centre Residencial de Primera Acollida Sant Gervasi, Centre Residencial de Primera Acollida Nou Barris i Equipament Integral Horta.

També volem expressar el nostre sincer agraïment a les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional que han volgut compartir amb nosaltres les seves experiències a través de l'enquesta i les entrevistes.

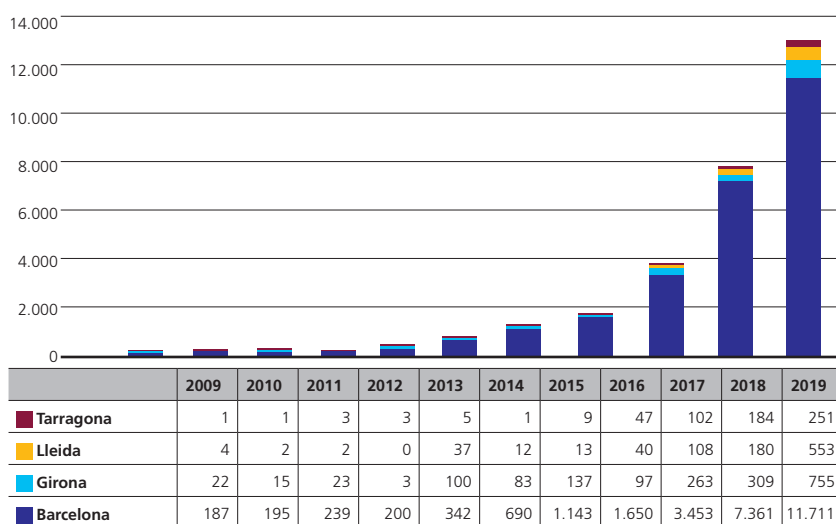
El disseny de l'enquesta no hagués estat el mateix sense la col·laboració de cadascun dels investigadors i les investigadores que integren el consell científic del projecte. També volem agrair la col·laboració de Carlota Cumella de Montserrat, per la seva gran professionalitat i suport en les tasques de recerca.

Aquesta recerca s'ha dut a terme amb el suport de la Fundació 'la Caixa' i amb la col·laboració de l'Associació d'Universitats Públiques de Catalunya (ACUP).

PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI

En els darrers deu anys, les sol·licituds de protecció internacional han augmentat de manera exponencial tant a Espanya, on han passat de 3.005 el 2009 a 117.795 el 2019, com a Catalunya, on s'ha passat de 215 sol·licituds a 13.270 en el mateix període. Aquestes sol·licituds s'han concentrat particularment a la província de Barcelona, on corresponen el 89% de les demandes, i, en una proporció menor, a Girona (6%), Lleida (3%) i Tarragona (2%).

Figura 1. Evolució de les sol·licituds de protecció internacional a Catalunya per províncies, 2009 i 2019

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Oficina d'Asil i Refugi, Ministeri de l'Interior

En aquest context, l'encariment dels preus del lloguer i la doble discriminació que pateixen les persones que sol·liciten protecció internacional (per origen, però també per causa de la seva precarietat legal) han convertit l'habitatge en un dels principals obstacles per a la seva acollida i integració. El projecte de recerca del CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs) titulat «Casa nostra, casa vostra»? Condicions i trajectòries d'accés a l'habitatge de sol·licitants d'asil i refugiats a Catalunya, del qual forma part l'Enquesta CASASIL, sorgeix d'aquesta constatació i del convenciment que només si disposem de dades i anàlisis rigoroses podem arribar a donar-li resposta.

Aquest projecte, finançat amb el suport de la Fundació 'la Caixa' i amb la col·laboració de l'Associació d'Universitats Públiques de Catalunya (ACUP), té un triple objectiu. En primer lloc, vol generar dades sobre les condicions d'habitatge de les persones que sol·liciten protecció internacional a Catalunya. En segon lloc, el projecte busca entendre

aquells factors que faciliten o dificulten el seu accés a l'habitatge. Finalment, les dades generades en el marc d'aquest estudi serviran per donar pautes per a la formulació de polítiques i programes específics en aquest àmbit.

L'Enquesta CASASIL

L'Enquesta CASASIL és una font d'informació estadística dissenyada amb la finalitat d'obtenir dades sobre les condicions de vida de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional a Catalunya. L'enquesta s'ha dut a terme a 301 persones que es troben en aquesta situació. L'administració del qüestionari s'ha dut a terme a través de deu entitats socials que s'encarreguen de la gestió del Sistema Nacional d'Acollida i Integració (SAI) o de programes paral·lels de la Generalitat i de les administracions locals, i de quatre equipaments d'atenció social a persones sense llar de l'Ajuntament de Barcelona.

El qüestionari inclou preguntes sobre les trajectòries d'accés i les condicions actuals d'habitatge, així com sobre variables de caràcter individual, per tal d'identificar quins són els factors que faciliten o dificulten l'accés a l'habitatge d'aquests col·lectius. L'estudi s'ha complementat amb 40 entrevistes en profunditat amb sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional, i 20 entrevistes amb els principals actors involucrats, en especial representants d'administracions públiques i entitats socials.

Població objectiu i unitats d'anàlisi

La població objectiu són totes les persones sol·licitants o beneficiàries de protecció internacional residents a les províncies de Barcelona i Girona majors de 18 anys. En concret, ens hem centrat en aquelles persones nascudes a l'estranger que han accedit o estan a l'espera d'accedir al Sistema d'Acollida i Integració per a persones sol·licitants o beneficiàries de protecció internacional, o a programes paral·lels d'altres administracions públiques o organitzacions no governamentals, amb independència de si finalment hi accedeixen o no i de com es resol la seva sol·licitud de protecció internacional.

Pel que fa a la representativitat estadística, la unitat de recollida d'informació és l'individu, malgrat que algunes preguntes concretes sobre l'estructura de la unitat familiar i la situació d'habitatge poden recollir informació sobre altres membres de la família o altres persones que resideixin a la llar. D'altra banda, per tal d'intentar arribar a tantes persones com sigui possible i de garantir que es representa un ampli nombre de perfils, l'enquesta s'ha distribuït en els idiomes següents: català, castellà, anglès, francès, àrab i rus. Per assegurar el màxim de participació possible i la fiabilitat de les respostes, les enquestes s'han dut a terme de manera presencial i s'han facilitat els qüestionaris en paper (format PAPI: Pencil and Paper Interviewing).

Definició de la mostra

En total, s'han dut a terme 301 enquestes a les províncies de Barcelona i Girona, on, de manera constant durant el període 2006-2018, s'han concentrat més del 95% de les sol·licituds de protecció internacional a Catalunya (a excepció de l'any 2013, quan el percentatge de sol·licituds fetes en aquestes dues províncies va ser del 91%).

Quant al disseny de la mostra, tot i que hagués estat desitjable optar per una selecció aleatòria dels enquestats, la manca d'una base de dades fiable sobre les persones objecte d'aquest estudi ha fet que fos necessari optar per un mostatge no probabilístic. Malgrat això, l'objectiu principal de l'Enquesta CASASIL no ha estat aconseguir una representativitat estadística dels sol·licitants de protecció internacional a Catalunya, sinó explorar les seves trajectòries i condicions residencials. Així doncs, s'ha optat per un mostreig en dues etapes per conglomerats. En una primera etapa, s'han seleccionat com a grups (o unitats de selecció primàries) les entitats socials responsables del SAI, així com altres ONG i equipaments de serveis socials que proporcionen atenció residencial a persones excloses del sistema. En la segona etapa del mostreig, s'han seleccionat com a unitats elementals (unitats de selecció secundària) els individus que, entre l'abril i el setembre del 2019, han estat en contacte amb aquestes entitats, organitzacions i serveis.

Disseny del qüestionari

El qüestionari recollia un total de 120 variables organitzades en diferents seccions temàtiques, incloent-hi: característiques individuals, estructura familiar, situació laboral, trajectòria migratòria, trajectòria residencial, condicions residencials actuals i perspectives de futur. El disseny es va dur a terme a partir d'una recerca intensiva inicial que va constar de tres etapes. En primer lloc, es va fer un repàs de la literatura especialitzada per tal d'identificar, dins dels debats teòrics i les anàlisis comparades publicades fins al moment, quins són els principals factors que influencien en les trajectòries d'integració de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional. En aquest sentit, l'accés a l'habitatge s'ha confirmat com un dels majors problemes dels sistemes d'acollida i com una de les primeres necessitats vitals a l'hora de buscar refugi, ja que està molt lligat a la recerca de feina, el sentit de seguretat i el desenvolupament de relacions interpersonals i familiars.

En segon lloc, es va fer una revisió de les principals enquestes existents tant en l'àmbit de les condicions de vida i residencials de la població com en l'àmbit del refugi i la migració. L'enquesta més destacable en aquest sentit és l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV), duta a terme a Espanya per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i que està harmonitzada a escala europea amb l'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC), coordinada per Eurostat. Altres enquestes que han estat rellevants per a l'elaboració del qüestionari han estat: l'Enquesta Nacional d'Immigrants (ENI, duta a terme per l'INE); la Survey of New Refugees in the UK (Enquesta de Nous Refugiats al Regne Unit, efectuada pel Ministeri de l'Interior britànic); la NASS Accommodation Survey (Enquesta Residencial feta pel Servei Nacional de Suport a l'Asil d'Irlanda del Nord); l'Annual Survey of Refugees (ASR, Enquesta Anual de Refugiats, duta a terme per l'Oficina de Reassentament de Refugiats dels Estats Units d'Amèrica), i la Settlement Outcomes of New Arrivals (Resultats de l'Assentament de Persones Nouvingudes, enquesta efectuada pel Departament de Serveis Socials del Govern d'Austràlia).

Finalment, el qüestionari es va presentar i discutir amb les principals entitats socials responsables de gestionar el SAI a Catalunya i altres programes paral·lels d'acollida, tant de la Generalitat de Catalunya (Programa Català de Refugi), com de les administracions locals (per exemple, el Pla Nausica o el Programa municipal d'atenció a persones sense llar, ambdós de l'Ajuntament de Barcelona), així com també altres entitats amb programes propis d'ajuda i acollida a persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional. Aquestes entitats inclouen: Fundació Apip-Acam, CEAR-CCAR (Comisión Española de Ayuda al Refugiado – Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat), Creu Roja a Catalunya, Accem, Fundació Bayt al-Thaqafa, Fundación Cepaim, Movimiento por la Paz (MPDL) i Càritas Diocesana de Barcelona. Abans de tancar el disseny del qüestionari, es va dur a terme una prova pilot amb CEAR-CCAR per comprovar-ne el funcionament i assegurar la validesa i la claredat de les preguntes.

Entrevistes en profunditat

Tenint en compte les limitacions descrites anteriorment sobre la definició de la mostra, les dades obtingudes amb l'enquesta s'han complementat amb l'elaboració de 60 entrevistes en profunditat. Aquestes entrevistes han permès triangular les dades obtingudes a partir del qüestionari, analitzar en més profunditat les trajectòries (*careers*) dels sol·licitants d'asil i contrastar la perspectiva dels receptors de les polítiques públiques amb la de les parts interessades (*stakeholders*).

Del total de 60 entrevistes, entre el novembre del 2018 i el novembre del 2019 se'n van efectuar 20 amb membres de diferents ONG i entitats socials, tant dins com fora del SAI, persones responsables de serveis d'atenció i acollida a refugiats de diferents administracions públiques, responsables de Serveis Socials de l'Ajuntament de Barcelona i de diversos equipaments i serveis per a persones sense llar. Entre el juny i el novembre del 2019, es van dur a terme 40 entrevistes en profunditat a sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional. La selecció dels sol·licitants d'asil entrevistats es va fer a partir de persones que es van presentar com a voluntàries a l'hora de respondre l'Enquesta CASASIL, i es va complementar amb quotes per edat, sexe, situació familiar, país d'origen i municipi de residència actual.

Taula 1. Perfil de les persones entrevistades

Gènere	Home: 65% Dona: 35%
LGTBI+	5%
Grup d'edat	18-34 anys: 47,5% 35-49 anys: 37,5% 50-64 anys: 10% 65 o més anys: 5%
Unitat familiar	Individual: 40% Familiar: 60%
Països d'origen	Veneçuela, Colòmbia, Perú, Camerun, Hondures, Mali, Guinea, Geòrgia, Marroc, Índia, Pakistan i Algèria
Població de residència	Barcelona, Les Franqueses del Vallès, Sant Just Desvern, Granollers, Olot, Terrassa, Manresa, Girona, Premià de Mar, Sant Andreu de la Barca, Cornellà de Llobregat, Badalona, Marató i l'Hospitalet de Llobregat.
Entitats	CEAR-CCAR, Apip-Acam, Bayt al-Thaqafa, MPDL, Creu Roja, Cepaim, ACCEM, Provivienda i Serveis Socials.

Amb l'excepció d'unes quantes entrevistes que es van efectuar en espais facilitats per les entitats socials i una que es va dur a terme al domicili d'un dels informants, la majoria es van fer a cafeteries i espais públics, i van durar 40 minuts de mitjana. Les entrevistes van ser enregistrades amb una gravadora de veu digital i, posteriorment, transcrites i analitzades mitjançant el programari Dedoose. Per tal de donar veu a les persones sol·licitants de protecció internacional, al llarg de l'informe s'han incorporat citacions de les entrevistes.

El mercat de l'habitatge a Catalunya

Després de l'esclat de la bombolla immobiliària l'any 2008 i la crisi econòmica de la primera meitat de la segona dècada del segle XXI, el preu de l'habitatge ha tornat a pujar de manera important en els darrers cinc anys. L'*Informe sobre el sector de l'habitatge a Catalunya 2018*¹ apunta a un augment del preu de compra de l'habitatge del 4,6% respecte a l'any anterior i del 48,2% respecte el 2015. Entre el 2015 i el 2018, doncs, el preu per metre quadrat construït a Catalunya va pujar un 16,3% (de 1.782 € a 2.072,85 €). Mentrestant, segons l'Enquesta de Condicions de Vida de l'Institut Nacional d'Estadística, la renda mitjana per llar ha pujat tan sols un 6,9% (de 30.655 a 32.763 € nets anuals).

Tanmateix, les dinàmiques del sector immobiliari català no són homogènies en el territori. El preu de l'habitatge ha pujat de manera considerablement més pronunciada als nuclis urbans, especialment a Barcelona. Per exemple, mentre que a escala de Catalunya la mitjana del preu de l'habitatge de nova construcció és de 2.103,64 € per metre quadrat construït, a Barcelona se situa en 4.415,91 €, per tant, més del doble. En el cas de l'habitatge de segona mà, la situació és similar. En l'àmbit de Catalunya, la mitjana és de 2.067,49 € per metre quadrat construït, mentre que a Barcelona se situa en 3.948,39 €. Si comparem amb el 2015, aquesta xifra ha pujat un 34,6% a la capital.

D'altra banda, el mercat de lloguer mostra indicis de tensió i saturació. Entre el 2015 i el 2018, el preu mitjà del lloguer a Catalunya va pujar de 572,38 €/mes a 698,36 €, un increment del 22%. De nou, hi ha diferències territorials importants. L'any 2018, mentre que en el conjunt de municipis de fora de l'àmbit metropolità de Barcelona el lloguer mitjà va ser de 462,95 € al mes, a Barcelona va ser de 929,57 €.

En resum, ens trobem davant d'un mercat immobiliari segmentat; d'una banda, per la distinció entre els contextos més urbanitzats i la resta de municipis, i de l'altra, pel règim de tinença. També cal destacar la notable escassetat d'habitatge social, on viuen només el 2% de les llars catalanes segons l'Enquesta de condicions de vida 2017, xifra que contrasta amb el 21% que lloguen a preu de mercat. Si prenem com a referència els ingressos mitjans de les llars que lloguen a preu de mercat i les dades de l'Institut Català del Sòl (INCASOL) del 2017, els inquilins, a Catalunya, gasten de mitjana el 34,9% dels ingressos de la llar a pagar el lloguer. En el cas de les llars encapçalades per persones de nacionalitat no europea, aquesta mitjana puja al 46,4% de la renda.

Entre el 2015 i el 2018, el preu per metre quadrat construït a Catalunya va pujar un 16,3% (de 1.782 € a 2.072,85 €). El preu mitjà del lloguer va augmentar de 572,38 €/mes a 698,36 €, un increment del 22%.

Mentrestant, la renda mitjana per llar ha pujat tan sols un 6,9% (de 30.655 a 32.763 € nets anuals).

1. Informe elaborat anualment pel Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge. Disponible a: http://habitatge.gencat.cat/web/.content/home/dades/estadistiques/03_Informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_Catalunya/informe_sobre_el_sector_de_l_habitatge_a_catalunya/docs/Informe_2018.pdf

La trajectòria d'integració i adquisició d'autonomia de les persones sol·licitants és inestable atès que depèn en gran mesura del procediment jurídic: una resolució negativa de la sol·licitud de protecció internacional significa la revocació del permís de residència i treball.

L'habitatge en l'acollida de les persones sol·licitants de protecció internacional

Cal destacar que el sistema d'asil espanyol consta de dues parts diferenciades. D'una banda, trobem el procediment jurídic de sol·licitud de protecció internacional, tràmit que duu a terme l'Oficina d'Asil i Refugi (OAR) del Ministeri de l'Interior. De l'altra, existeix el SAI, el Sistema Nacional d'Acollida i Integració (gestionat, des de l'any 2020, pel Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions, i amb anterioritat a aquesta data, pel Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social), que té per objectiu facilitar l'autonomia i la integració sociolaboral de les persones usuàries.² Ambdues branques es desenvolupen de manera paral·lela però estan interrelacionades. Així, mentre dura la tramitació de la sol·licitud de protecció internacional, la persona sol·licitant rep un permís de residència temporal i, al cap de sis mesos des de l'admissió a tràmit, un permís de treball, que es renoven conjuntament cada sis mesos. En cas que no disposi de recursos econòmics propis per tal de satisfer les seves necessitats bàsiques, tot sol·licitant d'asil pot accedir als serveis socials que ofereix el SAI. Tanmateix, la trajectòria d'integració i adquisició d'autonomia de les persones sol·licitants és inestable atès que depèn en gran mesura del procediment jurídic: una resolució negativa de la sol·licitud de protecció internacional significa la revocació del permís de residència i treball i, si el sol·licitant es troba dintre d'un dispositiu d'acollida, el seu abandonament en un termini de quinze dies.³

El SAI consta d'un itinerari amb diverses etapes dirigides a una adquisició progressiva de l'autonomia de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional. El recorregut s'inicia amb una Fase prèvia (0), també anomenada d'*Avaluació i derivació* o de *Primera acollida*, que comença després d'haver formalitzat la sol·licitud d'asil i no forma part encara del còmput general de l'itinerari. Amb aquesta fase, que en principi ha de durar un màxim de 30 dies, es vol donar cobertura a les necessitats urgents d'aquelles persones que no tinguin recursos bàsics per subsistir mentre l'OAR valora la tramitació de la seva sol·licitud de protecció internacional i s'avalua la derivació al recurs d'acollida que més s'adeqüi al seu perfil. L'any 2019 s'oferien a Espanya 3.801 places en albergs, hostals i hotels per a l'allotjament provisional dels sol·licitants de protecció internacional amb necessitats més urgents que es trobessin a la Fase prèvia, 642 de les quals, a Catalunya. Més enllà d'aquestes places, alguns municipis ofereixen sistemes d'acollida paral·lels (com el programa Nausica, de l'Ajuntament de Barcelona) que complementen els recursos estatals. Tanmateix, hi ha un nombre creixent de persones a l'espera de formalitzar la seva sol·licitud o que no tenen encara una plaça assignada i han de subsistir amb els seus propis mitjans.

Un cop acabada aquesta primera etapa d'avaluació i derivació, els usuaris entren a la Primera fase (1) del SAI, també anomenada *Fase d'acollida*. En aquest moment, els sol·licitants o beneficiaris de protecció internacional ingressen en un dispositiu d'acollida, bé sigui un centre d'acollida de refugiats (CAR) de titularitat pública, o bé un allotjament compartit (centre o pis tutelat) gestionat per alguna de les entitats socials del sistema. Aquesta Primera fase té una duració màxima de sis mesos (o fins a nou en casos de vulnerabilitat), i busca l'adquisició

2. Segons consta a la versió del *Manual de Gestió del Sistema de Acogida de Protección Internacional*, de novembre del 2018 (v3.3), vigent durant la recerca. Aquest document marca les bases a seguir per les entitats socials encarregades de gestionar el sistema d'acollida. Disponible a: http://extranjeros.mitramiss.gob.es/es/Subvenciones/ArealIntegracion/proteccion_internacional/sociosanitaria_cetis_2019/documentos/Manual_gestion.pdf
3. Val a dir que durant l'any 2019 es van atorgar quasi 40.000 permisos de residència i treball per raons humanitàries a persones principalment veneçolanes a qui s'havia denegat la sol·licitud de protecció internacional. Aquests permisos, que tenen una duració de dotze mesos i són prorrogables anualment, no donen, però, accés al SAI.

gradual d'aquelles habilitats que permetin un cert grau d'autonomia a les persones beneficiàries quan surtin del dispositiu. Així doncs, s'hi proporciona un nivell de protecció material alt, que inclou no només l'allotjament, la manutenció i les ajudes de primera necessitat (despeses de butxaca), sinó també formació per a l'aprenentatge dels idiomes oficials, atenció psicològica, assistència jurídica, traducció i interpretació i assessorament sociolaboral. També reben acompanyament per a la cerca d'habitatge al mercat privat de cara al seu pas a la fase següent. Per regla general, els usuaris han de dur a terme la resta de l'itinerari d'acollida a la província on se'ls hagi assignat plaça durant la Primera fase de l'itinerari. En total, l'any 2019 es van oferir a Espanya 9.129 places d'acollida de Primera fase, de les quals 1.106 eren a Catalunya.

Un cop finalitzada l'estada al dispositiu d'acollida, comença la Segona fase (2), anomenada de *Preparació per a l'autonomia*, que té una duració màxima de dotze mesos (o divuit en el cas de les persones més vulnerables). Com dèiem, en aquesta fase s'espera que els usuaris visquin de manera independent en un habitatge llogat, i reben ajudes econòmiques per al lloguer i la manutenció gestionades a través de les entitats del SAI. La quantia de les ajudes varia en funció de la composició de la unitat familiar. Durant aquesta fase també s'ofereix el suport en gestions administratives (incloent-hi l'empadronament), i se segueixen proporcionant serveis transversals a tot l'itinerari, com ara formació per a l'aprenentatge de les llengües oficials, atenció psicològica, assistència jurídica, traducció i interpretació i assessorament sociolaboral.

És, per tant, en el pas a la Segona fase que els destinataris del SAI s'han d'enfrontar a una triple dificultat en relació amb l'accés a l'habitatge. En primer lloc, trobem les dificultats habituals a què s'enfronta la població sol·licitant i beneficiària de protecció internacional, que sovint experimenten unes trajectòries d'integració complexes i no lineals marcades per situacions administratives inestables, barreres idiomàtiques, experiències de discriminació i xenofòbia, manca de xarxa social i de suport, i dificultat per accedir al treball regular, entre d'altres. En segon lloc, sorgeixen els obstacles afegits d'un sistema d'asil altament col·lapsat per l'augment exponencial de sol·licituds durant els últims anys i per la manca de recursos materials i immaterials. Aquesta situació no només causa llargues demores en la tramitació de les sol·licituds i restringeix l'entrada de sol·licitants al SAI, sinó que ha generat un desfasament entre les dues parts del sistema d'asil (la procedimental i la d'acollida), amb un nombre creixent de persones que passen a la Segona fase sense haver rebut encara el permís de treball. Finalment, els sol·licitants s'han d'enfrontar a les dificultats estructurals del mercat català, entre les quals s'inclouen el continu encariment de l'habitatge malgrat l'estancament salarial i l'augment de la precarietat laboral, i un parc d'habitatge públic pràcticament inexistent, que representa al voltant del 2% del parc català. D'aquesta manera, l'accés a l'habitatge és actualment un dels principals reptes per a l'acollida de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional, que sovint genera dinàmiques de segregació residencial i exclusió social en el col·lectiu, ja d'entrada altament vulnerable.

En el pas a la Segona fase, els destinataris del SAI s'han d'enfrontar a una triple dificultat en relació amb l'accés a l'habitatge: les barreres administratives i sociolaborals habituals que pateixen les persones sol·licitants d'asil, els obstacles d'un sistema d'asil altament col·lapsat i les dificultats estructurals del mercat català.

CARACTERÍSTIQUES PRINCIPALS DE LA MOSTRA

En primer lloc, la població enquestada és majoritàriament masculina (55,5%), tot i que hi ha una presència important de població femenina (44,2%). També hi ha una persona (0,3% de la mostra) que no s'identifica amb cap gènere. Segons dades recents d'Eurostat,⁴ aquesta distribució és molt similar a la de les persones que han sol·licitat asil en els darrers tres anys, on trobem un 55,7% d'homes i un 44,3% de dones.

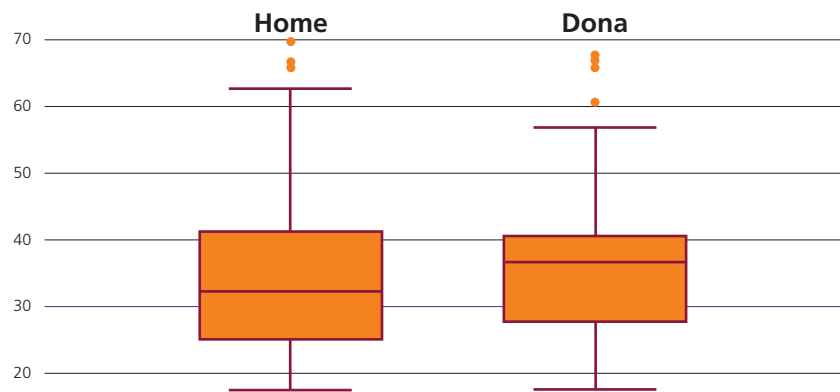
Taula 2. Perfil de la població enquestada segons sexe, grup d'edat i regió d'origen

	Freqüència	%
Sexe		
Home	167	55,48
Dona	133	44,19
Altres / No s'identifica amb cap gènere	1	0,33
Grup d'edat		
18-34 anys	152	50,50
35-49 anys	107	35,55
50-64 anys	25	8,31
65 anys o més	6	1,99
NS/NC	11	3,65
Regió d'origen		
Europa de l'Est / Àsia Central	52	17,28
Àfrica Subsahariana	42	13,95
Amèrica Central i Carib	40	13,29
Amèrica del Sud	110	36,54
Veneçuela	(66)	(21,93)
Colòmbia	(39)	(12,96)
Orient Mitjà / Àfrica del Nord	48	15,95
NS/NC	9	2,99
Total	301	100

En relació amb l'edat, el total de persones que participen en l'estudi tenen entre 18 i 70 anys. La mitjana d'edat se situa en els 35, i es mostra lleugerament menor per als homes (34 anys) que per a les dones (37). Per grups d'edat, les franges més joves són les que concentren un major nombre de població enquestada. Així, el grup de 18 a 34 anys concentra un 50,5% dels casos, seguit del de 35 a 49 (35,6%), el de 50 a 64 (8,3%) i, finalment, el de més de 65 anys (2%).

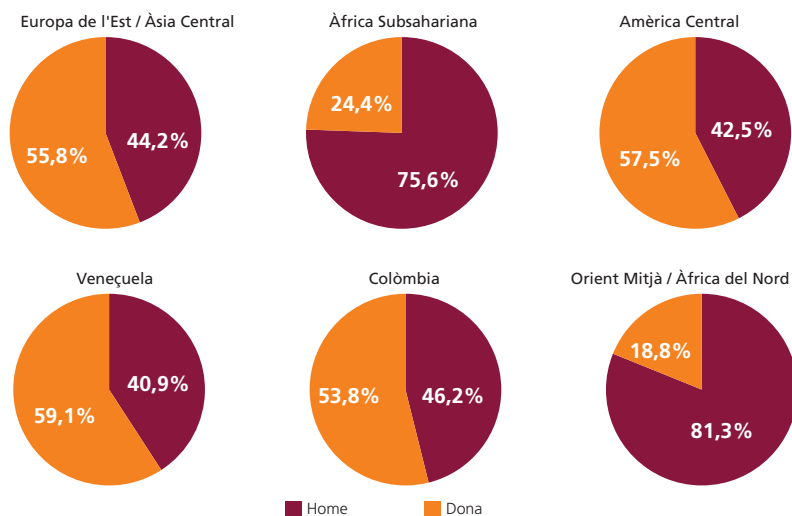
4. Dades de l'Oficina Europea d'Estadística (Eurostat), 2020. Disponible a: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza

Figura 2. Distribució de l'edat de la població enquestada segons el sexe

Pel que fa al país d'origen, les persones enquestades provenen de 40 països diferents. Les principals nacionalitats d'origen són: Veneçuela (21,9% dels casos), Colòmbia (13%), Geòrgia (7,3%), Hondures (6,6%) i Ucraïna (4,7%). Per tal de garantir una correcta protecció de les dades personals i una correcta explotació estadística dels resultats, s'han tractat els casos de manera agregada per regió d'origen, malgrat que l'alta presència de persones de nacionalitat veneçolana i colombiana permeten d'aprofundir ocasionalment en els perfils d'aquestes poblacions. Així doncs, per regió d'origen, les persones enquestades provenen principalment de l'Amèrica del Sud (36,5%), seguides de les persones provinents de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central (17,3%), de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord (16%), de l'Àfrica Subsahariana (14%) i de l'Amèrica Central i el Carib (13,3%). D'altra banda, tal com observem a la figura 3, hi ha diferències importants pel que fa al sexe segons la regió d'origen: de les persones enquestades provinents de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central, de l'Amèrica Central i de l'Amèrica del Sud, hi ha un lleuger predomini de població femenina sobre la masculina; en canvi, hi ha una clara prevalença dels homes entre les provinents de l'Àfrica Subsahariana i de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord.

Figura 3. Distribució de la població enquestada per sexe segons la regió d'origen

Estructura de la unitat familiar

Pel que fa a l'estat civil, és rellevant esmentar que el 51,2% de la població enquestada no està casada ni té parella en l'actualitat, mentre que el 36,5% estan casats o tenen una parella que viu a Espanya, i l'11% estan casats o tenen una parella que viu fora d'Espanya.

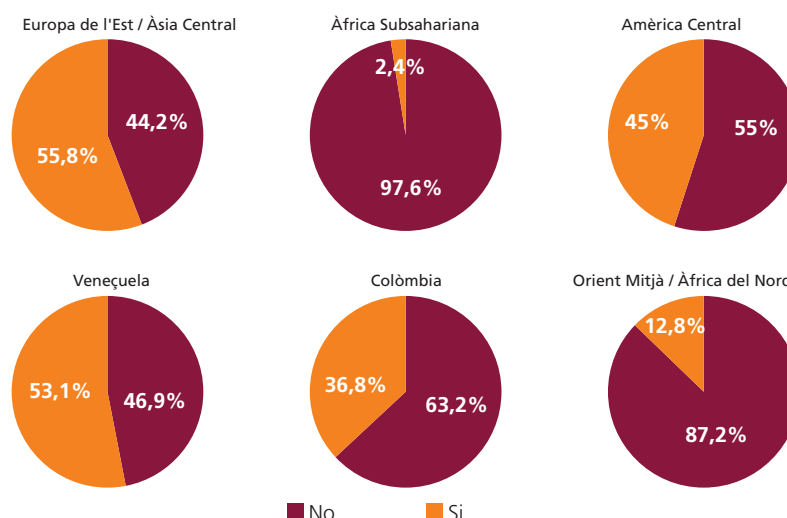
Taula 3. Estructura familiar de la població enquestada		
	Freqüència	%
Casat/da o amb parella		
Sí, i la meva parella viu a Espanya	110	36,54
Sí, i la meva parella viu fora d'Espanya	33	10,96
No	154	51,16
NS/NC	4	1,33
Fills		
Sí	179	59,47
No	121	40,20
NS/NC	1	0,33
Adults dependents a càrrec		
Sí, i viu a Espanya	22	7,31
Sí, i viu fora d'Espanya	59	19,60
No	214	71,10
NS/NC	6	1,99
Total	301	100

Si ens fixem en el fet de tenir fills, el 59,5% de les persones que formen part de l'estudi afirmen tenir-ne, tot i que és una realitat més habitual per a les dones (el 75,2% en tenen) que per als homes (47,3%). Centrant-nos únicament en aquella població que té fills menors de 16 anys que visquin a Espanya, les diferències per sexe segueixen sent notables: el 50% de les dones en tenen, mentre que aquest percentatge baixa al 24,2% en el cas dels homes. Les diferències segons la regió d'origen també són significatives⁵ (vegeu la figura 4). Les persones provinents de països de l'Europa de l'Est són les que més habitualment tenen fills menors de 16 anys que visquin a Espanya (és el cas del 55,8% de persones d'aquest grup), seguides per les persones d'origen veneçolà (53,1%), centreamericà (45%) i colombià (36,6%). Finalment, tan sols el 12,8% de les persones provinents de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i el 2,4% de les persones de l'Àfrica Subsahariana tenen fills menors de 16 anys que visquin a Espanya.

Tot i que la major part de les persones enquestades (el 71,1%) no té persones adultes dependents a càrrec, incloent-hi persones més grans de 65 anys o amb discapacitat, hi ha un 19,6% dels enquestats que sí que es fan càrrec d'algun adult que viu fora d'Espanya, i un 7,3% que tenen cura d'un adult dependent que viu a Espanya.

5. Si no s'especifica altrament, les diferències són estadísticament significatives per a $p \leq 0,01$.

Figura 4. Distribució de la població amb fills menors de 16 anys que visquin a Espanya segons la regió d'origen

Nivell educatiu i competències lingüístiques

Tant el nivell educatiu com les competències lingüístiques de les persones sol·licitants d'asil poden ser alguns dels factors que contribueixin a la seva integració laboral i residencial a la societat d'acollida o, per contra, en reforcin els processos d'exclusió social i d'aïllament relatiu. Així, trobem que el 42,5% de les persones enquestades té estudis terciaris, bé siguin universitaris o bé de formació professional superior. Una proporció molt similar, el 41,5%, té estudis secundaris; la meitat, estudis secundaris obligatoris, i l'altra meitat, postobligatoris. Finalment, un 9,3% de la mostra té estudis primaris, i un 5% no té estudis o no han completat l'educació primària.

Taula 4. Nivell educatiu i homologació de títols

	Freqüència	%
Nivell màxim d'educació completat		
Sense estudis / Educació primària no completada	15	4,98
Educació primària	28	9,30
Educació secundària obligatòria	64	21,26
Educació secundària postobligatòria	61	20,27
Educació superior	128	42,52
NS/NC	5	1,66
Disposició de títol homologat per acreditar els estudis		
Amb un títol expedit a Espanya o homologat	21	6,98
Amb un títol però no homologat	169	56,15
No	107	35,55
NS/NC	4	1,33
Total	301	100

Tanmateix, una de les barreres principals a l'hora d'acreditar les titulacions de què disposen els sol·licitants d'asil és el procés d'homologació. De fet, malgrat que el 63,1% de les persones enquestades afirmen tenir algun tipus de títol per acreditar els seus estudis, només el 7% de les persones enquestades tenen un títol que hagi estat expedit a Espanya o hi hagi estat homologat, mentre que el 56,2% tenen un títol però no ha pogut completar el tràmit de l'homologació en el moment de l'enquesta. L'alt nivell de no-homologació de títols s'explica per una multiplicitat de factors, que inclouen des de la dificultat dels tràmits fins a l'elevat cost en termes de temps i de diners, passant pel fet que moltes de les persones sol·licitants difícilment podran disposar dels documents originals que provenen dels seus estudis o de la postil·la que en certifica l'autenticitat. En paraules d'algunes persones afectades per aquesta situació:

«Yo tengo estudios universitarios y dos posgrados ahí en mi país. El problema principal es la homologación. Yo soy abogado, y hay muchas cosas del derecho mercantil y del derecho privado que son muy parecidas entre aquí y mi país; yo podría ejercer perfectamente. Pero tendré que esperarme a que se resuelva mi caso y pagarme yo mismo la homologación del título.»

Home de Colòmbia de 56 anys.
Entrevistat a Barcelona el 15 de juliol de 2019.

«Los documentos nuestros [certificados académicos], el Gobierno no nos los deja apostillar. Para homologarlos aquí, nosotros necesitamos el sello de La Haya. Y allá el Gobierno no lo pone de un tiempo para acá, y todos los profesionales en su mayoría no lo tienen. Veían que se les estaba yendo el talento... Yo lo único que tenía sellado era el bachillerato, y eso sí me lo pude traer hacia acá.»

Dona de Veneçuela de 46 anys.
Entrevistada a Barcelona el 30 de setembre de 2019.

Si ens fixem en les diferències entre el nivell d'estudis segons el sexe, és rellevant de subratllar que hi ha un percentatge més alt de dones amb estudis superiors que no pas d'homes. En aquest sentit, el 50% de les dones que han participat en l'estudi han finalitzat estudis terciaris, mentre que en el cas dels homes és el 38,2%. D'altra banda, són també les dones les que presenten un percentatge més elevat de població sense estudis (7,7% en front d'un 3% per als homes). Malgrat això, les diferències en el nivell educatiu que observem entre els homes i les dones enquestades no són estadísticament significatives.

D'altra banda, les persones que han participat en l'estudi parlen fins a 32 llengües diferents. Com a idiomes principals més habituals, trobem, en primer lloc, el castellà, que ho és per al 54,8% dels enquestats, seguit de l'àrab (11%), el rus (9,6%), el francès (7,6%), l'anglès (5%) i el georgià (4%). Quant a les competències lingüístiques de les dues llengües oficials a Catalunya, val a dir que el SAI inclou la provisió de cursos gratuïts per a les persones que hi participen. L'organització dels cursos es fa a través de les entitats socials implicades en el sistema i, en principi, s'han de basar en un estudi individualitzat dels perfils de les persones que participen

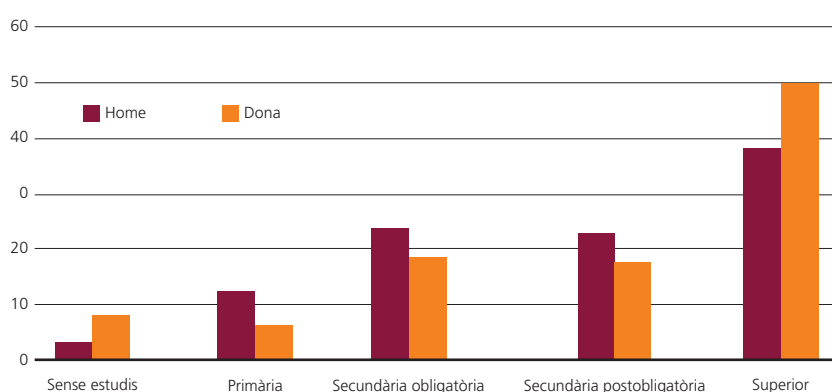
Malgrat que el 63,1% de les persones enquestades afirmen tenir algun tipus de títol per acreditar els seus estudis, només el 7% de les persones enquestades tenen un títol que hagi estat expedit a Espanya o hi hagi estat homologat.

L'aprenentatge de les llengües d'acollida pot ser una de les principals dificultats en el procés d'adaptació a la societat receptora i un motiu de frustració entre les persones sol·licitants de protecció internacional.

Les necessitats de formació lingüística són molt heterogènies entre la població estudiada, i depenen en gran mesura del perfil de la persona.

(nivell previ de la llengua, característiques específiques de la persona i necessitats concretes). En el cas de les persones enquestades, el 53,8% afirmen que tenen un nivell avançat o natiu de castellà; el 24,3%, que tenen un nivell intermedi, i el 21,3%, que tenen nocions bàsiques o no en saben. Si ens fixem únicament en les persones que no provenen de països hispanoparlants, però, el percentatge de les que tenen un nivell avançat de llengua castellana baixa al 9,2%, el 48,2% tenen un nivell intermedi, i el 42,6% en tenen nocions bàsiques o no en saben. Així mateix, com és d'esperar, els nivells de coneixement de la llengua catalana són notablement menors: tan sols un 0,7% tenen un nivell avançat o natiu de català, un 8% en tenen un nivell intermedi, i el 90,7% no el coneix o en té únicament coneixements bàsics.

Figura 5. Nivell educatiu de la població enquestada segons el sexe

Taula 5. Competències lingüístiques en el moment de l'enquesta

Coneixement de l'idioma	Castellà		Català	
	Freqüència	%	Freqüència	%
Sense coneixements	9	2,99	126	41,86
Nivell bàsic	55	18,27	147	48,84
Nivell intermedi	73	24,25	24	7,97
Nivell avançat o natiu	162	53,82	2	0,66
NS/NC	2	0,66	2	0,66
Total	301	100	301	100

L'aprenentatge de les llengües d'acollida pot ser una de les principals dificultats en el procés d'adaptació a la societat receptora i un motiu de frustració entre les persones sol·licitants de protecció internacional. A més, les necessitats de formació lingüística són molt heterogènies entre la població estudiada, i depenen en gran mesura del perfil de la persona (país d'origen, llengua/es materna/es, coneixements lingüístics previs, edat, etc.). Un dels participants en el SAI descriu la seva experiència en l'adquisició de competències lingüístiques

«Ara mateix estic fent dos cursos, un a través de l'entitat social i un en una escola d'idiomes. És molt, molt útil, perquè no pots viure aquí sense parlar espanyol, aquest és el problema principal. I aquest és el meu problema. A vegades frustra molt. Totes les llengües que parlo les vaig aprendre quan era un nen. Aquesta

és la primera vegada que intento aprendre una llengua nova, i és molt, molt difícil, honestament. Molt, molt difícil. A vegades ho voldria deixar estar. Penso: "realment, ho podré fer?" Però aleshores em dic: "És la situació en què estic, i ho he de fer." Perquè el problema de la llengua és que és una barrera, no et deixa fer coses. I aprendre una llengua necessita temps, no pots obligar algú a aprendre-la de cop, i és molt frustrant. Però intento sortir-me'n.»

Home de Sierra Leone de 20 anys (fragment traduït de l'anglès).
Entrevistat a les Franqueses del Vallès el 25 de setembre de 2019.

Per regió d'origen, l'Amèrica Central, Colòmbia i Veneçuela són les que tenen uns percentatges més elevats de persones que estan esperant per entrar al sistema.

L'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i l'Àfrica Subsahariana són les regions d'origen on trobem més persones que ja han acabat totes les fases.

Accés al Sistema d'Acollida i Integració

De les persones enquestades, un 80,7% es troben actualment dintre del SAI, mentre que un 6,3% han acabat la seva estada al sistema, un 5,7% hi van entrar però van ser donats de baixa o hi van renunciar, i un 3,3% estan a l'espera d'accedir-hi. També hi ha una petita part de la mostra que no hi va voler entrar (2%) o no reunia les condicions per accedir-hi (1,3%). Per regió d'origen, l'Amèrica Central, Colòmbia i Veneçuela són les que tenen uns percentatges més elevats de persones que estan esperant per entrar al sistema (vegeu la figura 6). En canvi, l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i l'Àfrica Subsahariana són les regions d'origen on trobem més persones que ja han acabat totes les fases, amb una presència important també entre les persones de l'Amèrica Central. Finalment, és interessant veure que hi ha un percentatge força elevat de persones provinents de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central a qui es va donar de baixa del sistema o hi va renunciar (11,5%) o que no hi va voler entrar (5,8%).

Taula 6. Accés i fase actual del Sistema d'Acollida i Integració		
	Freqüència	%
Accés al SAI		
Sí, actualment és al sistema	243	80,73
Ja ha finalitzat totes les fases del sistema	19	6,31
Va ser donat de baixa o hi va renunciar	17	5,65
No reunia les condicions per entrar-hi	4	1,33
No hi va voler entrar	6	1,99
Encara no hi ha entrat	10	3,32
NS/NC	2	0,66
Fase actual al SAI		
Fase prèvia (0): en espera primera cita, sense allotjament	17	5,65
Fase prèvia (0): en espera primera cita, amb allotjament	9	2,99
Primera fase (1): Acollida	88	29,24
Segona fase (2): Preparació per a l'autonomia	132	43,85
Segona fase (2) interrompuda temporalment	19	6,31
Fora del SAI	34	11,3
NS/NC	2	0,66
Total	301	100

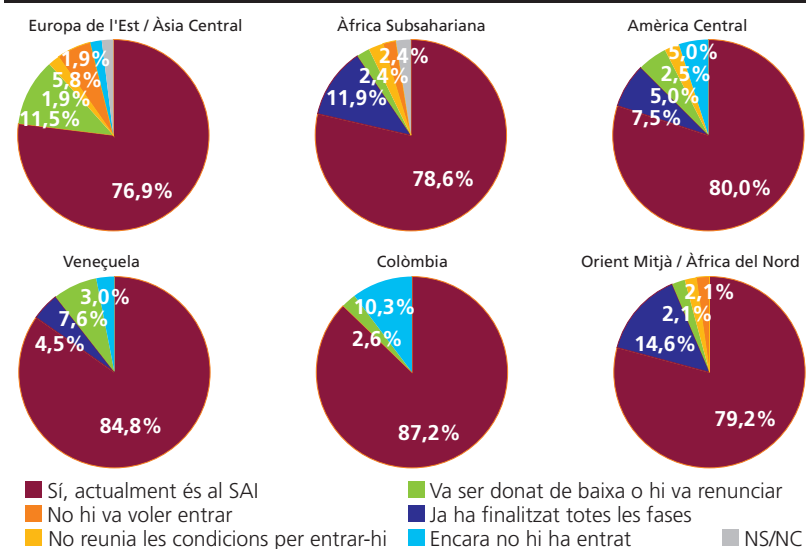
Si ens fixem en l'etapa del sistema on es troben, hi ha un 29,2% de perso-

nes enquestades a la Primera fase i un 43,9% a la Segona. També hi ha un 8,6% de persones a la Fase prèvia, la majoria de les quals no té plaça als recursos d'allotjament provisionals previs als dispositius d'acollida. D'altra banda, hi ha un 6,3% dels enquestats que han interromput temporalment el seu pas pel sistema per motius laborals.

Les dificultats per accedir al mercat laboral són un altre dels factors clau a l'hora d'analitzar l'exclusió i la precarietat residencial.

De la població enquestada, tan sols el 13% treballa, mentre que la major part de la mostra es troba en situació d'atur (32,2%), encara no té permís de treball (26,6%) o estudia o treballa en pràctiques no remunerades (22,6%).

Figura 6. Accés al Sistema d'Acollida i Integració segons la regió d'origen

Situació d'activitat i ingressos

Les dificultats per accedir al mercat laboral són un altre dels factors clau a l'hora d'analitzar l'exclusió i la precarietat residencial. En aquest sentit, els sol·licitants de protecció internacional que es troben al SAI reben suport professional i formació per a la inserció laboral, impartits directament, en la majoria de casos, per les entitats socials del sistema. En alguns casos, a més a més, les persones que hi estan incloses també reben finançament per assistir a cursos en centres externs. No obstant això, de la població inclosa a l'Enquesta CASASIL, tan sols el 13% treballa, mentre que la major part de la mostra es troba en situació d'atur (32,2%), encara no té permís de treball (26,6%) o estudia o treballa en pràctiques no remunerades (22,6%). També hi ha un 5% de persones que es troben en altres situacions d'inactivitat, bé sigui perquè estan en edat no activa laboralment, per raons de malaltia o d'incapacitat, o perquè es dediquen a tasques no remunerades de la llar i de cura.

Taula 7. Situació d'activitat de les persones enquestades

Situació d'activitat	Freqüència	%
Treballa	39	12,96
Atur / Busca feina	97	32,23
Estudia / Treballa en pràctiques no remunerades	68	22,59
No té permís de treball	80	26,58
Altres situacions d'inactivitat	15	4,98
NS/NC	2	0,66
Total	301	100

Un fet interessant que detectem a partir de les dades obtingudes és que no s'observen diferències significatives en la situació d'activitat de la població enquestada segons el seu nivell d'estudis. Això podria explicar-se pel fet que moltes de les persones sol·licitants de protecció internacional que accedeixen al mercat laboral s'incorporen a ocupacions de baixa qualificació i altament precàries i insegures. En el cas de la mostra que ens ocupa, de fet, només el 15% de les persones que treballen tenen un contracte de duració indefinida, mentre que el 60% tenen contractes temporals o són autònoms, i fins al 25% treballen sense contracte. A més, el 45% treballen 20 hores setmanals o menys. Pel que fa al tipus d'ocupació, la major part de les persones que treballen ho fan en activitats del sector terciari (sobretot en el comerç, l'hostaleria i els serveis personals) i, en menor mesura, del sector secundari (en ocupacions relacionades amb la indústria i la construcció).

Moltes de les persones que accedeixen al mercat laboral s'incorporen a ocupacions de baixa qualificació i altament insegures.

Figura 7. Situació d'activitat de la població enquestada segons el sexe

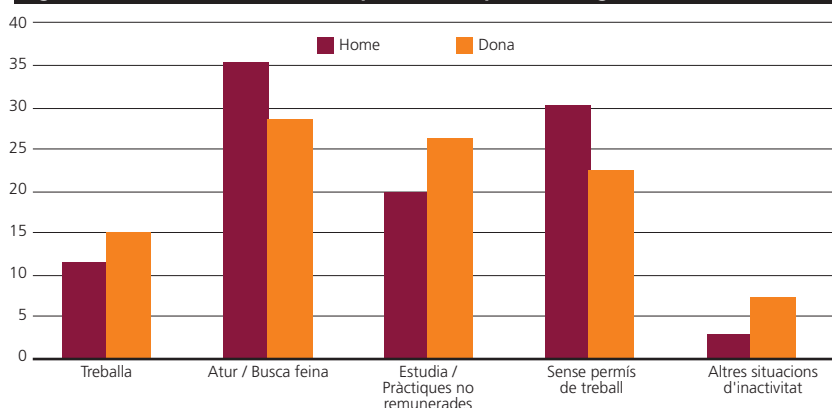
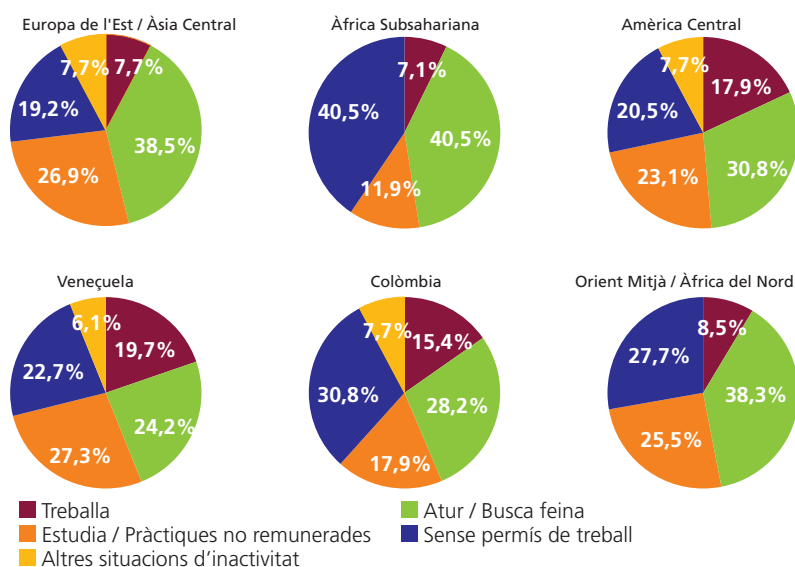

Figura 8. Situació d'activitat de la població enquestada segons la regió d'origen

Si ens fixem en el sexe de les persones enquestades, tampoc no s'observen diferències significatives en la situació d'activitat, amb nivells d'ocupació de l'11,5% per als homes i del 15% per a les dones. On sí que s'observen

diferències destacables en la situació d'activitat, malgrat que no arriben a ser estadísticament significatives, és en la regió d'origen: la població provinent de l'Amèrica Central i del Sud presenta uns nivells d'ocupació de vora el 18%, mentre que per als provinents de l'Orient Mitjà i el l'Àfrica del Nord aquest percentatge baixa al 8,5%, per als de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central, al 7,7%, i per als de l'Àfrica Subsahariana, al 7,1%.

La centralitat de la situació laboral per a les persones sol·licitants d'asil i els elevats graus de precarietat laboral que pateixen es fa evident també a través de les entrevistes qualitatives dutes a terme. A tall d'exemple dos dels sol·licitants entrevistats relaten:

«La qüestió és que a Europa, si estàs treballant, la resta de coses es van posant a lloc. Perquè la poca ajuda econòmica que m'estan donant ara [Segona fase] hi haurà un moment que me la deixaran de donar. La feina és el pilar que sustenta tota la resta. Jo no sabia totes aquestes coses abans de venir!»

Home de Sierra Leone de 20 anys [fragment traduït de l'anglès].
Entrevistat a les Franqueses del Vallès el 25 de setembre de 2019.

«Yo, en Colombia, estaba trabajando en empresas muy grandes como técnico. Y acá he trabajado en pintura, de manitas –cómo lo llaman acá–, ayudando a reformar pisos y cosas así. Ahora que tengo el permiso de trabajo esperamos [que encuentre algo], pero lo veo complicado porque está muy competitivo, porque hay muchas personas en situación de desempleo tanto para nosotros que somos de fuera como para la gente de acá. Que hay, sí hay, lo que pasa que más para cosas pequeñas, por media jornada... Afortunadamente de momento está la ayuda, pero la ayuda ya termina y toca tener algo más estable.»

Home de Colòmbia de 36 anys amb un fill menor.
Entrevistat a Barcelona el 26 de setembre de 2019.

D'altra banda, també trobem importants diferències, i aquest cop estadísticament significatives, en la situació d'activitat segons el temps que fa que les persones enquestades van arribar a Espanya i segons la fase del SAI en què es troben. Així, tal com observem a la figura 9, a mesura que passa el temps i avancen les fases, trobem un augment important de la població ocupada, que passa del 4,8% en les persones que han arribat fa menys d'un any, a un 15,4% en les que ho van fer entre un i dos anys enrere, i a un 26,7% entre les que porten més de dos anys a Espanya. Això s'explica, en part, pel descens del percentatge de persones que no disposen de permís de treball, que passa d'un 50%, entre els que porten menys d'un any a Espanya, a un 9%, entre els que porten més de dos anys. Això no obstant, els nivells de població aturada es mantenen molt elevats fins i tot entre la població que porta més de dos anys al país (un 33,3% dels casos).

De manera similar, a la figura 10 veiem com els nivells d'ocupació augmenten a mesura que passen les fases del SAI, tot i que es troben a un nivell alarmantment baix (9,2%) entre les persones que ja es troben a Segona fase i han d'haver trobat un habitatge fora dels centres o pisos

d'acollida proveïts de manera directa per les entitats socials del sistema. De fet, en aquesta Segona fase encara hi ha fins a un 7,7% de persones que no disposen de permís de treball, cosa que indica certs desajustaments entre la part social del sistema d'acollida i el procés legal de la sol·licitud de protecció internacional (recordem que el permís de treball hauria d'arribar passats sis mesos després de l'admissió a tràmit de la sol·licitud, i que el pas a la Segona fase es fa al cap de sis-nou mesos d'haver entrat al SAI). D'altra banda, com cal esperar, els nivells d'ocupació més alts (57,9%) els trobem entre les persones que han interromput la Segona fase del sistema, malgrat que també hi ha un 21,1% de població aturada en aquest grup.

En un context d'alta precarietat econòmica i legal, el suport i l'ajuda mútua entre familiars, amb altres persones migrades i refugiades i amb la comunitat d'acollida, esdevenen, sovint, una font de protecció material, a més de proporcionar suport emocional i de contribuir a mitigar situacions d'exclusió social.

Figura 9. Situació d'activitat segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya

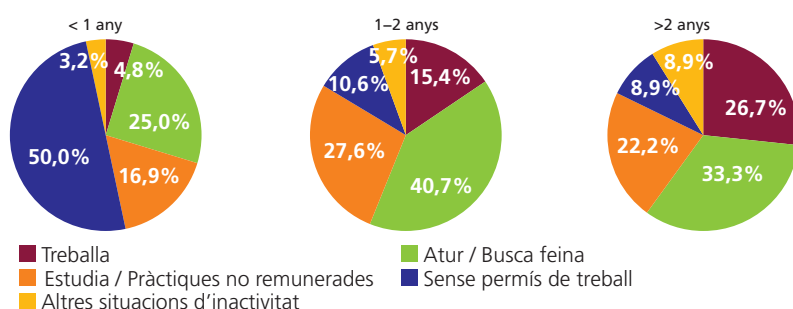
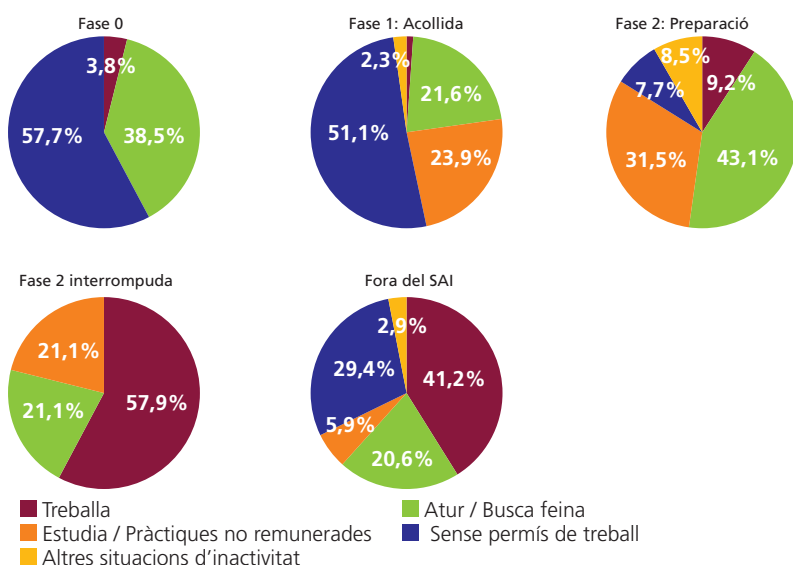

Figura 10. Situació d'activitat segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

Xarxa social i participació associativa

Les xarxes socials i relacionals poden tenir una gran importància per als processos d'integració social, laboral i residencial dels sol·licitants d'asil, no només a l'arribada sinó també quan entren a la Segona fase del SAI i quan en surten. Així, en un context d'alta precarietat econòmica i legal, el suport i l'ajuda mútua entre familiars, amb altres persones migrades i refugiades i amb la comunitat d'acollida, esdevenen, sovint, una font

de protecció material, a més de proporcionar suport emocional i de contribuir a mitigar situacions d'exclusió social. En aquest sentit, les persones enquestades destaquen, en múltiples ocasions, fins a quin punt són crucials aquestes xarxes de suport, incloent-hi tant els vincles previs a la seva arribada a Espanya com els que han anat construint progressivament des d'aleshores:

«Hace un año que juego al fútbol. Cuando llegué, lo primero que hice fue preguntar si tenían algún equipo de fútbol aquí cerca, y me recomendaron el equipo donde estoy. Si no hubiera sido por esto yo aquí me hubiese matado yo solo, porque el fútbol es como una vida para mí y tengo a mis compañeros con más confianza. Nos llevamos muy bien y quedamos de vez en cuando para hacer algo. Por eso no me quiero mover de esta zona.»

Home de Colòmbia de 23 anys.
Entrevistat a Granollers el 2 d'octubre de 2019.

«Yo llegué en mayo, y entré en el programa en diciembre. De mayo a diciembre estuve donde mi prima, donde un amigo, donde otro amigo..., ya tú sabes. Una de las fortalezas que hemos tenido los venezolanos que nos hemos venido es que hemos ido trabajando en equipo y los que han ido llegando han ido ayudando a los que iban llegando. Mi prima ha ayudado mucho, y si necesitas empadronarte te empadrona en su casa. No a todo el mundo, pero sí a los más cercanos.»

Dona de Veneçuela de 46 anys.
Entrevistada a Barcelona el 30 de setembre de 2019.

«Aquí no teníamos amigos, no conocíamos a nadie. Algún día estábamos en el hotel y otros días estuvimos en la calle. Estaba lloviendo, me acuerdo porque mi hija se estaba mojando y por culpa de eso ahora hace un año que le duelen las piernas; tiene mal el nervio ciático por la lluvia y el frío. Luego nos encontramos con una persona Georgiana en la calle, y le sorprendió que yo estuviese en la calle. Él nos ayudó. Después yo conocí a muchas personas georgianas aquí, y ellos dijeron que no me preocupase, que ellos me iban a ayudar con contratos como aval.»

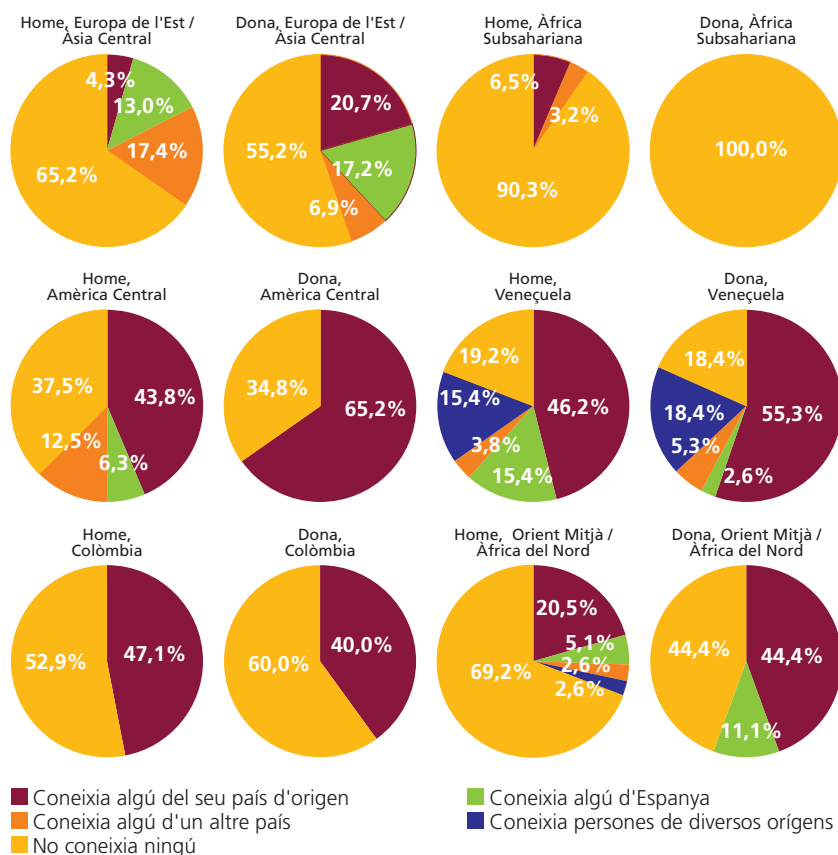
Dona de Geòrgia de 51 anys amb dos fills menors.
Entrevistada a Barcelona el 28 d'octubre de 2019.

Si ens fixem en les persones enquestades en el marc del projecte, una estreta majoria (el 52,8%) no coneixia ningú que visqués a Espanya abans de la seva arribada, contra el 45,5% que afirma que sí. Aquests últims els podem desglossar entre els que hi coneixien persones del seu propi país d'origen (31,6%), els que coneixien algú d'Espanya (5,7%), els que hi coneixien algú que visqués a Espanya però fos d'un país tercer (4,3%) i els qui hi coneixien persones de diversos orígens (4%).

Taula 8. Xarxa social de les persones enquestades abans de la seva arribada a Espanya

	Freqüència	%
Coneixia algú a Espanya abans de l'arribada		
No coneixia ningú	159	52,82
Sí, algú del seu país d'origen	95	31,56
Sí, algú d'Espanya	17	5,65
Sí, algú d'un altre país que vivia a Espanya	13	4,32
Sí, persones de diversos orígens	12	3,99
NS/NC	5	1,66
Total	301	100

Figura 11. Xarxa social prèvia a l'arribada segons el sexe i la regió d'origen

Així mateix, observem diferències significatives en l'existència de xarxes socials prèvies tant per sexe com per regió d'origen. D'una banda, és més habitual entre les dones que no pas entre els homes de conèixer algú a Espanya abans de venir (55% de les dones respecte el 39,6% dels homes). A més, tot i que en tots dos grups el més comú és que només coneguessin persones del seu propi país d'origen, hi ha proporcionalment més homes que dones que coneixien o bé algú d'Espanya o bé algú d'un país tercer que vivia a Espanya. D'altra banda, les diferències per regió d'origen són també considerables: les persones provinents de Veneçuela són les que més freqüentment tenien coneixences a Espanya abans de la seva arribada (81,3%), seguides de les que provenen de països de l'Amèrica

Un possible punt de partida per al desenvolupament de relacions socials pot ser la participació en grups i associacions, que poden esdevenir espais formals o informals de trobada i suport mutu.

Entre les persones enquestades, un 44,2% diu que participa en algun tipus de grup o associació, percentatge que està força per sobre de la mitjana de Catalunya (36,6%) i Espanya (26,6%).

Central (64,1%) i de Colòmbia (43,2%). A l'extrem oposat hi trobem les persones originàries de països subsaharians, entre les quals només el 7,1% tenien xarxa prèvia. Finalment, si combinem ambdós factors – sexe i regió d'origen–, les diferències per sexe en algunes regions es fan encara més destacables (vegeu la figura 11). El cas més clar és el de les persones provinents de països de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord, on el 55,5% de les dones tenien xarxa relacional prèvia a Espanya, enfront del 30,8% dels homes.

A més de l'existència de xarxes socials prèvies a l'arribada a Espanya, un altre factor rellevant en la integració sociocultural de les persones sol·licitants d'asil és la construcció de vincles relacionals i comunitaris a posteriori. D'aquesta manera, un possible punt de partida per al desenvolupament de relacions socials pot ser la participació en grups i associacions, que poden esdevenir espais formals o informals de trobada i suport mutu. Entre les persones enquestades, un 44,2% diu que participa en algun tipus de grup o associació, percentatge que està força per sobre de la mitjana de Catalunya (36,6%) i Espanya (26,6%). Si ens centrem únicament en les persones que sí que hi participen, el més habitual és que ho facin en associacions i clubs esportius (33,1%), en entitats i grups religiosos (31,1%) –aquestes últimes mostren percentatges sensiblement superiors als de Catalunya (7%) i Espanya (6,3%)– i en grups educatius i culturals (27,2%). Destaca, per contra, un nivell de participació notablement menor al català i l'espanyol en grups i associacions de caràcter social (11,8%) i polític (2,7%).

Taula 9. Comparació de la participació associativa de la població enquestada amb la mitjana catalana i espanyola

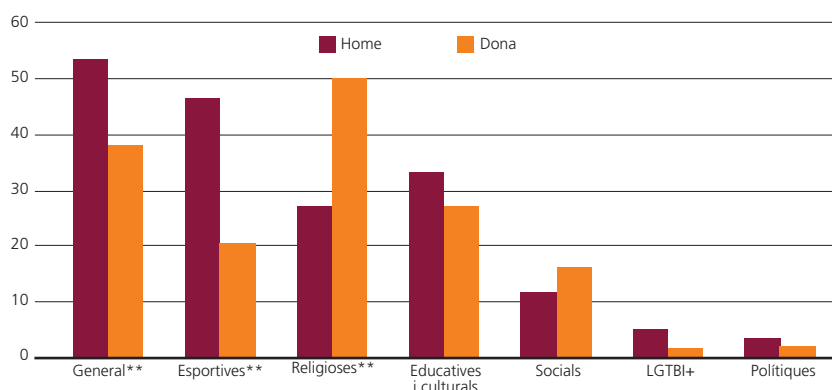
Participació en grups o associacions	Freq.	CASASIL (%)	Catalunya (%)	Espanya (%)
Participa en algun grup o associació	133	44,2	33,6	26,6
Associacions i clubs esportius	50	33,1	26,8	23,7
Entitats i grups religiosos	47	31,1	7,0	6,3
Grups educatius i culturals	41	27,2	20,7	19,0
Grups i associacions de caràcter social	18	11,8	25,2	25,4
Entitats i grups del col·lectiu LGTBI+	6	3,6	-	-
Grups de caràcter polític ⁶	4	2,7	13,2	9,8

Font: Dades per a Catalunya i Espanya extretes del CIS – Estudio 3253 del desembre del 2019

Si ens fixem en les diferències en la participació, segons el sexe de les persones enquestades, cal destacar que els homes tenen uns nivells de participació associativa significativament més elevats que les dones a nivell agregat (50,3% dels homes participen, contra un 36,1% de les dones). Més enllà d'això, els homes també mostren nivells significativament superiors de participació en associacions i clubs esportius, però són les dones les que participen més en entitats i grups religiosos.

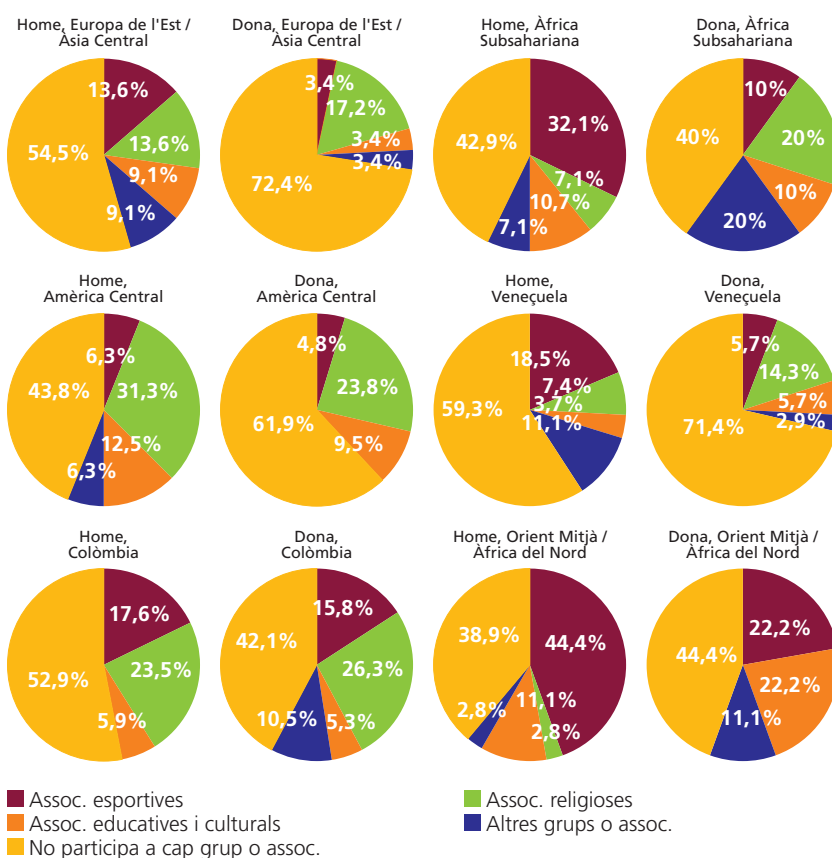
6. L'enquesta CASASIL pregunta de manera genèrica per la participació en qualsevol grup de caràcter polític, mentre que l'Estudio 3253 del CIS se centra únicament en l'activitat en partits polítics.

Figura 12. Participació associativa segons el sexe

**Diferències significatives al 0,01

Figura 13. Participació associativa segons el sexe i la regió d'origen

Per regió d'origen, també trobem diferències interessants i estadística-ment significatives. Així, les persones que mostren nivells de participació associativa més elevats són les provinents de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord (60%), i de l'Àfrica Subsahariana (59%), seguides de les persones de Colòmbia (52,8%) i dels països de l'Amèrica Central (46%). Les que mostren percentatges de participació més baixos, per contra, són les d'Europa de l'Est i l'Àsia Central (35,3%) i les veneçolanes (33,9%). També varia significativament el tipus d'associacions. Mentre que les persones

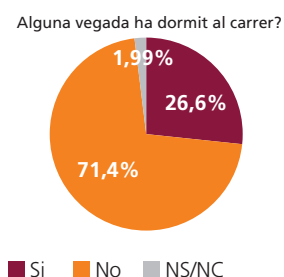
de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i de l'Àfrica Subsahariana tenen una alta participació en associacions i clubs esportius, les de l'Amèrica Central i Colòmbia participen més habitualment en entitats i grups religiosos. Algunes d'aquestes diferències s'expliquen per la interacció entre el sexe i la regió d'origen (vegeu la figura 13). En aquest sentit, l'alta participació en associacions i clubs esportius de la població provinent de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i de l'Àfrica Subsahariana es produeix, sobretot, entre els homes (que, a més, són més nombrosos a la mostra que les dones d'aquests orígens, com hem vist anteriorment). En canvi, la participació en entitats i grups religiosos de les persones de l'Amèrica Central i Colòmbia es produeix tant en el cas de les dones com en el dels homes.

TRAJECTÒRIES RESIDENCIALS

El primer dels dos grans blocs de l'Enquesta CASASIL dedicats a la situació residencial de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional se centra en les seves trajectòries residencials, i més concretament, en quatre aspectes diferenciats: el fet d'haver passat o no per situacions de carrer, el grau de mobilitat residencial i geogràfica, els problemes principals en la cerca d'habitatge i els actors clau que en faciliten o en dificulten l'accés.

Dormir al carrer

Figura 14. Persones enquestades que han passat per situació de carrer

En primer lloc, una part important de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional han passat en algun moment per situacions de carrer. Així, entre les persones que han participat a l'Enquesta CASASIL, el 26,6% ha dormit alguna vegada al carrer des que va arribar a Espanya.

Aquesta és una realitat significativament més habitual per als homes que per a les dones: entre els primers, un 35,9% ho han hagut de fer alguna vegada, mentre que el percentatge baixa a menys de la meitat, el 14,3%, per a les dones. Si ens fixem en la situació familiar de les persones enquestades, val a dir que les que estan soles a Espanya tenen una propensió significativament major a haver dormit en algun moment al carrer des de la seva arribada. Això no obstant, fins al 15,5% de les que tenen parella a Espanya han passat en alguna ocasió per situacions de carrer i, de manera encara més alarmant, hi han passat un 7,6% de persones amb fills menors.

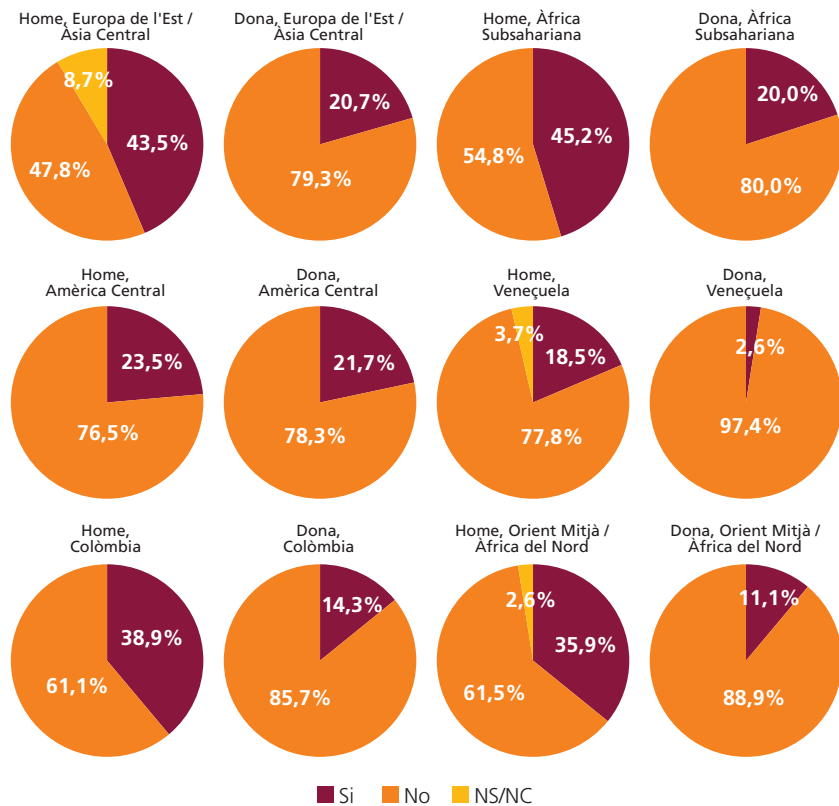
Per regió d'origen de les persones enquestades, les diferències tornen a ser significatives: han passat per situacions de carrer el 40,5% de les persones de l'Àfrica Subsahariana, el 31,3% de les d'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i el 30,8% de les de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central. A l'altre extrem hi trobem les persones provinents de Veneçuela, entre les quals el percentatge que ha dormit alguna vegada al carrer baixa al 9,1%. Si combinem els factors de sexe i regió d'origen, veiem que la situació més greu és la dels homes de l'Àfrica Subsahariana, el 45,2% dels quals han passat per situacions de carrer, seguits del 43,5% dels homes de l'Europa de l'Est i

Entre les persones que han participat a l'Enquesta CASASIL, el 26,6% ha dormit alguna vegada al carrer des que va arribar a Espanya.

Aquesta és una realitat significativament més habitual per als homes que per a les dones: entre els primers, un 35,9% ho han hagut de fer alguna vegada, mentre que el percentatge baixa a menys de la meitat, el 14,3%, per a les dones.

l'Àsia Central, el 38,9% dels homes colombians i el 35,9% dels homes de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord (vegeu la figura 15).

Figura 15. Situació de carrer segons el sexe i la regió d'origen

La duresa de la vida al carrer és un tema que apareix freqüentment a les entrevistes. Un dels entrevistats explica, de la manera següent, com ha viscut aquesta experiència i els efectes que ha tingut:

«Estuve durmiendo en plaza de Sants, y después en Can Vies. Fue hace un año. Sólo tenía eso [señala un sofá] y esto [hace el gesto de ponerse una manta]. El sitio estaba en ruinas. Temblaba cuando pasaba el metro, y tenía mucho moho, costaba respirar, siempre tosiendo. Hacía frío, frío. Pero me gustaba porque no tenía casa; esa era mi casa. (...) Sólo iba de plaza de Sants a plaza España, eso era Barcelona para mí. Siempre de plaza de Sants a plaza España; no tenía nada más que hacer. Ni trabajo, ni clases de español, nada.

[Con ayuda del traductor de Google, escribe en árabe]: No puedes entender lo que es no tener nada, nada. En la calle no tenía comida ni tabaco; pedía a los amigos pero al final no podía pedir más. Ellos tampoco tenían, solo 50 € al mes [de Primera fase]. No se puede explicar con palabras los sentimientos, la realidad que es vivir en la calle. Yo tenía mucho pelo, ahora me quedé sin cabello. Fueron los ocho meses de estar en la calle.»

Home de Síria de 25 anys.
Entrevistat a Sant Adrià de Besòs el 9 de novembre de 2019.

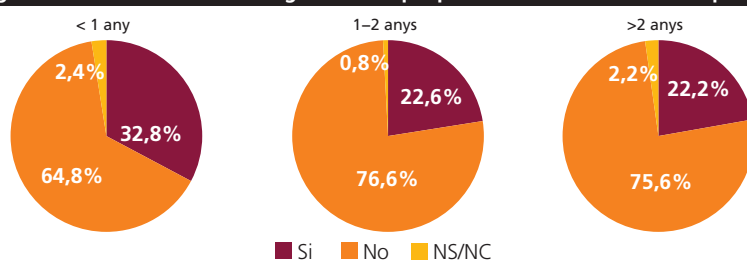
A més a més, la incertesa que provoca la situació econòmica i residencial en sortir del sistema genera inquietud i angoixa en moltes persones, la qual cosa pot dificultar els processos d'inserció social i de recuperació psicològica iniciats durant el seu pas pel sistema. En aquest sentit, no només moltes de les persones entrevistades han passat per situacions de carrer, sinó que la possibilitat de caure-hi és una por habitual.

Un factor que no influeix de manera significativa en la possibilitat de passar per situacions de carrer és el nivell d'estudis de la persona enquestada. Això, que d'entrada podria semblar sorprenent, és en realitat congruent amb la manca de relació que hem vist anteriorment entre el nivell educatiu i la situació d'activitat. De manera similar, si controlem l'anàlisi per regió d'origen, el nivell de competència lingüística tampoc té efectes significatius en el fet d'haver passat alguna nit al carrer. En canvi, l'Enquesta CASASIL sí que ens permet confirmar el paper essencial de la xarxa social prèvia a l'arribada a Espanya. En aquest sentit, entre les persones que coneixien algú que visqués a Espanya abans de venir-hi, el percentatge de persones que ha dormit alguna vegada al carrer és del 16,1%, dada que es troba més de vint punts per sota de la que presenten els qui no hi coneixien ningú (36,5%).

Finalment, si mirem el percentatge de persones que han dormit al carrer segons el temps que porten a Espanya, veiem que el 22,2% de les persones enquestades que porten més d'un any a Espanya han dormit alguna vegada al carrer, mentre que de les que porten menys d'un any el percentatge augmenta 10 punts, fins al 32,8% (vegeu la figura 16). A més, tenint en compte que les diferències són estadísticament significatives ($p < 0,05$), aquestes dades són preocupants i podrien indicar un descens en la taxa de cobertura del SAI, és a dir, un creixement més ràpid del nombre de sol·licituds per entrar al sistema que de places disponibles. Això és també consistent amb el fet que entre les persones que estan actualment a la Segona fase del SAI, el 19,7% declarin que han dormit alguna vegada al carrer, xifra que augmenta fins al 26,1% entre els que estan a Primera fase.

L'enquesta ens permet confirmar el paper essencial de la xarxa social prèvia a l'arribada a Espanya. Entre les persones que coneixien algú que visqués a Espanya abans de venir-hi, el percentatge de persones que ha dormit alguna vegada al carrer és del 16,1%, dada que es troba més de vint punts per sota de la que presenten els qui no hi coneixien ningú (36,5%).

Figura 16. Situació de carrer segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya

Mobilitats/Immobilitats

Un altre aspecte on s'observa l'alta inestabilitat i precarietat de les trajectòries residencials de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional és en l'elevada mobilitat tant en termes d'habitatge com de població de residència. Així, les rigideses del sistema d'acollida en aspectes relacionats amb la mobilitat geogràfica no només comporten el risc de

Les rigideses del sistema d'acollida en aspectes relacionats amb la mobilitat geogràfica no només comporten el risc de trencar projectes d'integració social, laboral i residencial ja iniciats, sinó que poden portar l'expulsió del SAI d'aquelles persones que no vulguin canviar de municipi o província quan se'ls assigna una plaça, la qual cosa podria contribuir a situacions de vulnerabilitat i d'exclusió social.

En el cas de les persones enquestades, han viscut en una mitjana de 3,3 habitatges l'any i 2,4 poblacions de residència l'any.

trencar projectes d'integració social, laboral i residencial ja iniciats, sinó que poden portar l'expulsió del SAI d'aquelles persones que no vulguin canviar de municipi o província quan se'ls assigna una plaça, la qual cosa podria contribuir a situacions de vulnerabilitat i d'exclusió social.

En el cas concret de les persones enquestades, és rellevant destacar que han viscut en una mitjana de 3,3 habitatges l'any i 2,4 poblacions de residència l'any. A més, encara que no trobem diferències substancials entre la mobilitat geogràfica d'homes i dones ni entre persones amb o sense parella, sí que hi ha variacions significatives en el cas de les persones que tenen fills menors de 16 anys. Així, de manera general, entre les persones amb fills menors a Espanya es detecta una mobilitat menor que la de les persones que no en tenen, amb una mitjana de 2,9 habitatges i 1,9 poblacions l'any. Tanmateix, les diferències només són estadísticament significatives en el cas de les poblacions de residència, cosa que podria ser el resultat d'un esforç familiar per garantir l'estabilitat de l'entorn dels menors, l'escola i les seves relacions i xarxes socials.

També observem variacions significatives pel que fa a la mobilitat poblacional (si bé no en la residencial) segons la regió d'origen. Així, en un dels extrems trobem que, de les persones enquestades, les que mostren més mobilitat són les provinents de països de l'Àfrica Subsahariana, que han viscut en una mitjana de 4,2 habitatges i 3,6 poblacions per any. A l'altre extrem, les provinents de països de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central, que tenen la mobilitat més baixa, han viscut a 2,6 residències i 1,6 poblacions per any.

Taula 10. Mobilitat residencial i geogràfica de les persones enquestades

Nacionalitat	Habitatges/any		Poblacions/any	
	Mitjana	p50	Mitjana	p50
Europa de l'Est / Àsia Central	2,63	2,38	1,62	1,41
Àfrica Subsahariana	4,18	2,90	3,61	2,66
Amèrica Central	3,49	2,42	2,11	1,70
Veneçuela	3,39	3,14	2,27	2,14
Colòmbia	3,14	2,49	2,29	1,83
Orient Mitjà / Àfrica del Nord	2,81	2,51	2,50	1,97
Total	3,28	2,68	2,38	1,94

Com veiem, els canvis de població són una realitat habitual per a la majoria de persones que sol·liciten protecció internacional, fins i tot per a aquelles que passen pel SAI. Entre les persones enquestades, el 62,4% ha canviat de població de residència en canviar de fase del sistema. Així, un 41% s'ha traslladat d'un municipi a un altre en entrar a la Primera fase; i un altre 41%, per passar de la Primera a la Segona fase. Aquestes transicions obliguen moltes persones i famílies a haver de començar de nou els processos d'arrelament a les comunitats locals d'acollida, i poden truncar projectes d'integració social, laboral i veïnal ja iniciats. Una de les famílies entrevistades narra de la manera següent la seva trajectòria residencial marcada pel moviment i la inestabilitat:

«El primer día que fuimos a pedir ayuda dormimos en Glorias, en algo de los servicios sociales de emergencia. Luego nos asignaron una habitación para una noche en un albergue por Les Cortes. Es-

tábamos con nuestros dos hijos, de 9 y 5 años. Al día siguiente, nos asignaron otro hostel que está en Montbau. De allá estuvimos un par de semanas y nos enviaron a otro en Sant Pau. Después de tres semanas, pasamos a una pensión en Santa Coloma de Gramenet. Era un poquito incómodo porque los niños estaban estudiando [en Sants], y nos daba miedo a dónde nos iban a enviar, porque todo giraba en torno al colegio de ellos. Y con todo esto que te estamos explicando, los niños nunca faltaron al colegio.

Entonces nuestra Fase 1 fue en Galicia, en Vigo. Nos asignaron un piso compartido con una señora colombiana y su hija. Las condiciones eran excelentes. El piso era espectacular, superbien. Claro, veníamos de una pensión... Pero cuando llegamos a Galicia, empezó otro proceso migratorio. Yo lloraba cuando me iba, era como volver a migrar. Los niños ya tenían amigos en el colegio, fue muy duro.»

Família de Veneçuela amb dos fills menors.
Entrevistats a Barcelona el 4 de novembre de 2019.

Tanmateix, aquesta situació d'alta mobilitat –freqüentment involuntària– contrasta, a la pràctica, amb la rigidesa que comporta l'obligació de completar tot l'itinerari d'integració a la mateixa província on es va obtenir la plaça d'acollida en Primera fase. Així, la immobilitat a què es condiona la continuïtat de la recepció d'ajudes econòmiques i altres serveis durant la Segona fase limita *de facto* el dret a la lliure circulació dels sol·licitants i els beneficiaris de protecció internacional, i pot tenir conseqüències negatives en una població que ja d'entrada pateix un grau elevat de precarietat laboral i residencial. Vegem-ho, per exemple, en el cas d'una de les persones entrevistades:

«Ahora entré en el programa y estoy en Mataró; llevo cuatro meses y me quedan dos. También estoy cursando para ser marinero pescador en Blanes. Blanes está como a 45 minutos de Mataró, y voy cada día de lunes a jueves. En diciembre haré prácticas, en un barco que sale de Tarragona. (...) Cuando se acabe el curso, voy a tener el título y voy a mirar dónde hay trabajo. Buscaré [una vivienda] cerca de donde haya trabajo, en la costa. Me dijeron que tenía que ser dentro de la provincia de Barcelona; entonces a Blanes no puedo porque es provincia de Girona. Y si saliera trabajo en Tarragona después de las prácticas, ahí no lo sé. [Nos pregunta:] ¿Qué provincia es Tarragona?»

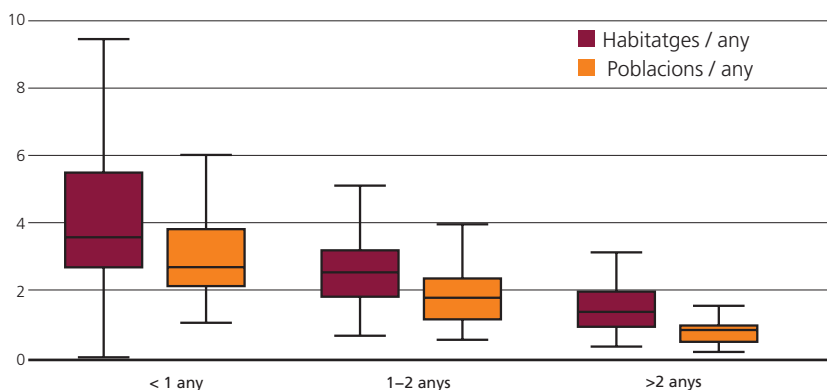
Home d'Algèria de 43 anys.
Entrevistat a Barcelona el 31 d'octubre de 2019.

D'altra banda, i en la mateixa línia que observàvem anteriorment, el nivell d'estudis torna a no ser significatiu per explicar la mobilitat residencial i geogràfica de les persones enquestades. El nivell de competència lingüística tampoc té efectes significatius en la mobilitat de les persones enquestades si controlem l'anàlisi per regió d'origen o pel temps que fa que viuen a Espanya. A més, a diferència del que passava respecte a dormir al carrer, la xarxa social prèvia a l'arribada tampoc no té efectes significatius en la mobilitat. Les majors diferències, i aquest cop estadísticament significatives,

Les dificultats principals trobades en el procés de cerca d'allotjament són els elevats preus (74% dels casos), les condicions d'entrada massa estrictes o costoses (61%), la manca de documentació o el fet d'estar en una situació administrativa irregular (43%), i dels prejudicis i les actituds negatives dels propietaris d'immobles i agències immobiliàries (41%).

les trobem segons el temps que les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional porten a Espanya (vegeu la figura 17). Així, veiem que les persones que porten menys d'un any al país han viscut en una mitjana de 4,7 habitatges i 3,6 poblacions, mentre que els que porten entre un i dos anys ho han fet en una mitjana de 2,6 habitatges i 1,8 poblacions per any, i els que porten més de dos anys, a 1,4 habitatges i 0,8 poblacions per any.

Figura 17. Distribució de la mobilitat residencial i geogràfica segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya

Atès que no tenim informació sobre el moment en què es van produir els canvis de residència i població, podem trobar, com a mínim, dues possibles explicacions per a aquests resultats. Primerament, és possible que la mobilitat residencial i geogràfica sigui més alta durant els primers mesos després de l'arribada, i es vagi reduint progressivament a mesura que fa més temps que es viu al país, de manera que la mitjana sigui elevada per a tothom a l'inici i baixi gradualment amb el temps. L'altra possible explicació és que les persones que han arribat més recentment hagin trobat un mercat de l'habitatge creixentment saturat i amb lloguers més cars i insegurs que aquelles que van arribar fa més temps, i que aquesta precarietat creixent aboqui les primeres a una major mobilitat que la que registren les segones. Si bé és cert que ambdues explicacions són plausibles i fins a cert punt complementàries, l'augment de preus que hem vist anteriorment en aquest informe, junt amb el fet que el nombre total de poblacions on han viscut les persones que porten menys d'un any a Espanya és ja superior al de les que porten més de dos anys al país, semblen apuntar més clarament a la segona.

Dificultats principals en la cerca d'habitatge

Un altre aspecte fonamental de les trajectòries residencials que s'explora a l'Enquesta CASASIL són les dificultats trobades en el procés de cerca d'allotjament, és a dir, aquells elements que es poden convertir en obstacles per a l'accés a l'habitatge. En aquest sentit, més de set de cada deu persones enquestades (74%) percep els elevats preus com una barrera en la recerca d'habitatge, sis de cada deu (61%) considera que les condicions d'entrada són massa estrictes o costoses, i unes quatre de cada deu destaquen les dificultats derivades de la manca de documentació o d'estar

en una situació administrativa irregular (43%) o dels prejudicis i les actituds negatives dels propietaris d'immobles i agències immobiliàries (41%). Molt per sota, trobem les barreres que sorgeixen pel fet de no conèixer en profunditat el mercat de l'habitatge (14%) o la població on viuen (10%) i la manca d'un transport adequat per a la cerca d'allotjament (5%).

Taula 11. Barreres principals en la cerca d'habitatge

Característiques	Freqüència	%
Problemes en la cerca d'habitatge		
Preus molt elevats	192	74,13
Condicions d'entrada	158	61,00
Manca de documentació*	95	42,99
Prejudicis o actituds negatives	106	40,93
Falta de coneixement del mercat	36	13,90
Poca familiaritat amb la ciutat	26	10,04
Transport inadequat per a la cerca	13	5,02

*Aquesta opció de resposta es va introduir després de la prova pilot.

En tractar-se de percepcions subjectives, és difícil d'anar més enllà en l'anàlisi d'aquestes problemàtiques a partir dels resultats de les enquestes, ja que el fet de considerar o no cadascun d'aquests aspectes com una barrera en l'accés a l'habitatge dependrà no només de les seves pròpies experiències al país d'acollida, sinó també de les expectatives i les experiències prèvies a la seva arribada. És indicatiu, en aquest sentit, que les persones amb nivells educatius més alts i amb majors competències lingüístiques en castellà siguin les que destaquin significativament amb més freqüència les quatre problemàtiques principals (preus, condicions d'entrada, manca de documentació i prejudicis). També tendeixen a percebre aquests problemes amb més intensitat les dones, les persones que tenen parella a Espanya i les que tenen fills menors, i les que provenen de països de l'Amèrica Central i del Sud i, en menor mesura, de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central. En el cas dels problemes derivats de prejudicis i situacions discriminatòries per part de propietaris i agències immobiliàries, val a dir que les persones que viuen a municipis més petits de 100.000 habitants tendeixen a percebre més aquest tipus de dificultats. Així, el 58% de les persones que resideixen en aquests municipis ho destaquen com un dels problemes importants.

Aquesta variabilitat en percepcions i experiències que vèiem a l'enquesta també queda reflectida a les entrevistes en profunditat. Els alts preus i la necessitat de tenir un contracte laboral previ com a condició d'entrada per aconseguir un lloguer apareixen de manera habitual a les narracions, així com també les barreres lingüístiques i les situacions discriminatòries per part de propietaris i agències. Vegem-ne alguns exemples:

«En la Segunda fase tienes que buscar un piso de alquiler ya. Y aquí es donde viene la parte fuerte porque vas de inmobiliaria en inmobiliaria, de puerta en puerta... Y muchas veces te dicen que los pisos son netamente para españoles. A pesar de que nosotros estamos bajo la acogida de una fundación que soporta el pago mensual y se hace responsable de todo esto, no confían y no quieren.»

Família de Veneçuela amb un fill menor.
Entrevistada a Olot el 4 d'octubre de 2019.

Les entitats socials, ONG i administracions públiques són les portes d'accés més habituals a l'habitatge, excepte per a les persones de Veneçuela –que ho fan sobretot a través del mercat privat–, i de l'Amèrica Central –que ho fan majoritàriament a través de contactes.

Per a les persones de l'Àfrica Subsahariana el mercat immobiliari és una opció pràcticament residual.

«El problema más grande es que pedían contrato de trabajo para alquilar un piso. Yo estaba muy nerviosa porque tenía un montón de anuncios [de viviendas de alquiler] para [que llamara el] trabajador social, porque yo no sabía español y no podía hablar con gente, y él llamaba por mí. Cuando aprendí un poco más, lo empecé a hacer yo, pero no encontraba nada. Es muy difícil, cada día desde la mañana hasta la noche yo estaba mirando y buscando, pero no encontraba nada durante muchos meses. Encontrar vivienda es muy grande problema, sin contrato de trabajo no tienes alquiler. No importa si eres de Georgia o de dónde.»

Dona de Geòrgia de 51 anys amb dos fills menors.
Entrevistada a Barcelona el 28 d'octubre de 2019.

Actors clau en l'accés a l'habitatge

Un altre element rellevant quan estudiem les trajectòries residencials de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional té a veure amb els actors fonamentals que faciliten (o obstaculitzen) el seu accés a l'habitatge. Entre totes les persones enquestades, el 44,9% han trobat l'habitatge on viuen a través d'una entitat social, una ONG o l'administració pública; d'aquests, el 78% ho han fet a través d'una entitat del SAI; el 15%, a través d'un programa d'una administració pública, incloent-hi el Programa de Mentoria del Programa Català de Refugi, i el 7% restant, a través d'altres ONG. En canvi, el 29,2% han trobat el seu allotjament actual a través del sector privat; d'aquests, el 45% ho ha fet a través d'un portal immobiliari a Internet; el 32%, per contacte directe amb la propietat, i el 23%, a través d'una agència immobiliària física. També trobem un 20,9% de persones que han trobat l'habitatge on viuen a través de contactes, bé siguin amics, coneguts o familiars. Finalment, un 1,7% de les persones enquestades viuen en un habitatge ocupat, i un 3,3% no responen la pregunta.

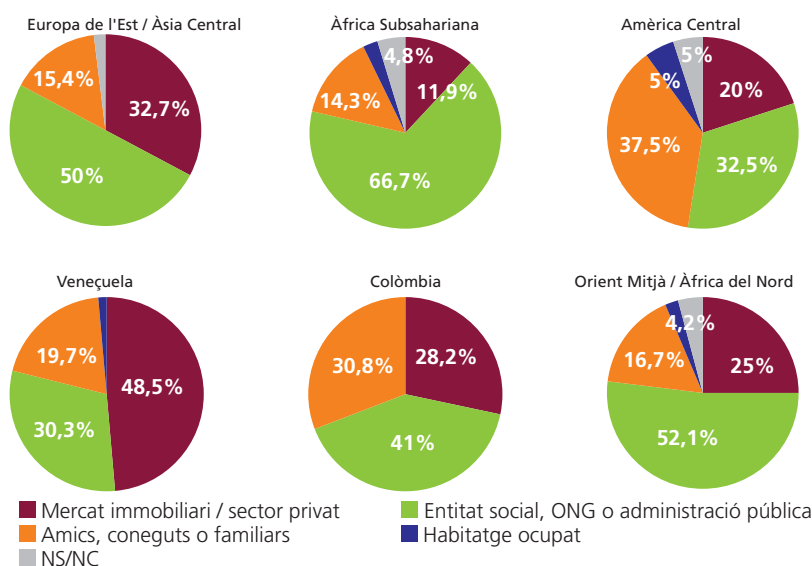
Taula 12. Actors principals en l'accés a l'habitatge

Característiques	Freqüència	%
Qui li ha proporcionat l'habitatge?		
Trobat al mercat immobiliari / sector privat	88	29,24
Proveït per entitat social, ONG o administració pública	135	44,85
Proveït per amics, coneguts o familiars	63	20,93
Habitatge ocupat	5	1,66
NS/NC	10	3,32
Total	301	100

En aquest cas, és interessant veure que no hi ha diferències significatives en quins han estat els actors essencials per a l'accés a l'habitatge actual segons el sexe, el grup d'edat o la situació familiar de les persones enquestades. Tampoc semblen rellevants el nivell educatiu o la competència lingüística del castellà, si controlem per regió d'origen. En canvi, aquesta última sí que mostra efectes significatius sobre quins són els actors que ofereixen un major suport en la cerca d'allotjament (vegeu la figura 18). De manera generalitzada, les entitats socials, ONG i administracions públiques són les portes

d'accés més habituals a l'habitatge, excepte per a les persones de Veneçuela –que ho fan sobretot a través del mercat privat–, i de l'Amèrica Central –que ho fan majoritàriament a través de contactes. També per als colombians és important l'ajuda de familiars, amics i coneguts. Val a dir que per a les persones de l'Àfrica Subsahariana el mercat immobiliari és una opció pràcticament residual, ja que únicament un 12% han aconseguit l'habitatge on viuen actualment per aquest mitjà. Per a aquests últims, l'ajuda de les entitats socials és encara més rellevant, i és que un 67% han hagut de recórrer-hi per poder accedir al seu habitatge actual.

Figura 18. Actors principals en l'accés a l'habitatge, segons la regió d'origen

Entre les persones que disposaven de xarxa social prèvia, les possibilitats d'haver trobat l'habitatge on viuen actualment a través d'amics, coneguts i familiars són el doble respecte de les persones que no coneixien ningú abans de venir.

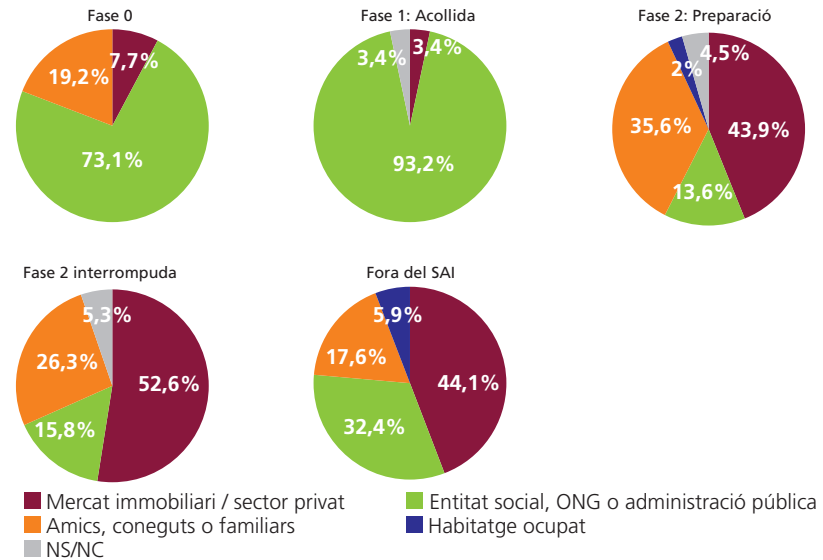
Les coneixences prèvies també augmenten notablement les possibilitats de trobar-lo al mercat immobiliari.

Un altre factor clau és la disposició de xarxa social prèvia a l'arribada a Espanya. Entre les persones que sí que en tenien, les possibilitats d'haver trobat l'habitatge on viuen actualment a través d'amics, coneguts i familiars són el doble respecte de les persones que no coneixien ningú abans de venir (del 14,3% al 27,3%). Les coneixences prèvies també augmenten notablement les possibilitats de trobar-lo al mercat immobiliari (23,4% al 39,4%), fet que podria apuntar cap a una ajuda indirecta de la xarxa de contactes durant la cerca d'habitatge dins del sector privat. Això contrasta amb la situació de les persones que no tenien xarxa prèvia, entre les quals un 59% ha depès de les entitats socials, les ONG i les administracions públiques. A mode anecdòtic, cap de les poques persones que estan vivint en un pis o habitatge ocupat tenia xarxa social prèvia a Espanya (tot i que la mostra no compta amb prou casos de persones en aquesta situació per oferir dades concloents en aquest sentit). La participació en associacions i grups no està relacionada, en canvi, amb quins han estat els actors clau per a l'accés a l'habitatge.

També són factors significatius el temps que fa des de la seva arribada i la fase del SAI on es troben. D'una banda, el recurs al mercat privat i a la xarxa de contactes augmenta considerablement amb el pas dels anys (del 16 al 50%, i del 10 al 20%, respectivament), mentre que la importància de les entitats socials, les ONG i les administracions públiques baixa del 74 al 25%. D'altra banda, els canvis de fase dins del sistema també suposen punts d'inflexió rellevants. Així, per exemple, trobem que a la Primera fase

hi ha una dependència pràcticament total d'entitats socials, ONG i administracions públiques, amb un 93,2% de persones que viuen en un habitatge proveït per alguna d'elles. Amb el pas a Segona fase, per contra, l'accés a l'habitatge passa a dependre d'una combinació entre el mercat privat (43,9% dels casos) i la xarxa de contactes (en un 35,6% dels casos).

Figura 19. Actors principals en l'accés a l'habitatge, segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

Amb tot, la transició a la Segona fase presenta certes dificultats, i el suport de les entitats socials, les ONG i les administracions públiques segueix tenint una gran importància per garantir l'accés a l'habitatge, sobretot a persones provinents de l'Àfrica Subsahariana i de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord (que n'han depès en un 40 i un 33% dels casos, respectivament). Ho explica un dels entrevistats, de nacionalitat siriana, de la manera següent:

«Yo llegué en el 2017 con un programa de relocation desde Grecia hasta Madrid. Desde Madrid, nos recibió [la entidad social] en el aeropuerto y nos trajeron aquí a Barcelona en un centro de primera acogida en Sarrià. Allí estuvimos durante seis meses, la Primera fase. Después teníamos que salir, porque es la Segunda fase, donde ellos nos dan el dinero cada mes y nosotros tenemos que buscar donde vivimos. (...) Y nada, fuimos buscando durante dos o tres meses sin encontrar nada, tuvimos que pedir al centro que alargásemos un poco y quedarnos un mes más o dos meses hasta que encontraríamos algo. Y al final no encontramos. Hasta que desde [su entidad social] había un señor que ha dicho: "tengo un piso por si alguien del programa necesita". Entonces claro, nos llamó el responsable [de la entidad] y dijo que tenía esta opción para dos personas. Y pues nosotros nos mudamos ahí y entonces superbien. Pero claro, nosotros solos no pudimos encontrar nada y no lo habiéríamos encontrado.»

Home de Síria de 28 anys.

Entrevistat a Barcelona el 21 d'octubre de 2019.

SITUACIÓ D'HABITATGE ACTUAL

El segon dels dos grans blocs sobre habitatge de l'Enquesta CASASIL se centra en la situació residencial actual de les persones enquestades. A mode de contextualització, pràcticament la meitat d'aquestes persones (el 43,2%) vivien en una habitació en un pis compartit; el 24,3%, en un pis o apartament familiar; el 12,6%, en un alberg, un centre o un pis tutelat per a persones refugiades o sol·licitants d'asil; el 8,6%, en un alberg, un refugi o un centre de primera acollida per a persones sense llar, i el 5,7%, en una habitació compartida dins d'un pis compartit.

El tipus d'habitatge varia àmpliament segons la fase del sistema on es troben les persones enquestades. En Primera fase, trobem una majoria de persones en albergs i centres per a persones refugiades (42%) i en habitacions en pisos compartits (34%). A Segona fase, la majoria viuen en habitacions en pisos compartits (58,5%) i pisos o apartaments familiars (34%).

Taula 13. Característiques generals de l'habitatge actual

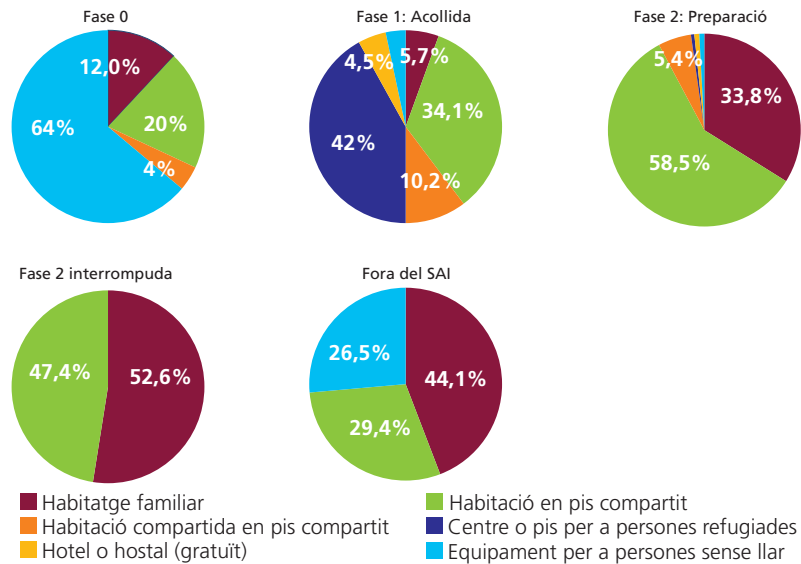
Característiques	Freq.	%
Tipus d'habitatge actual		
Casa unifamiliar	5	1,66
Pis o apartament familiar	73	24,25
Habitació en un pis compartit	130	43,19
Habitació compartida en un pis compartit	17	5,65
Hotel o hostal (pagat per entitat, ONG o administració pública)	5	1,66
Alberg, centre o pis tutelat per a persones refugiades o sol·licitants d'asil	38	12,62
Alberg, refugi o centre de primera acollida per a persones sense llar	26	8,64
Centre residencial o pis d'inclusió per a persones sense llar	4	1,33
NS/NC	3	1
Règim de tinença		
En propietat	1	0,33
Lloguer o subarrendament a preu de mercat	150	49,83
A preu reduït / Lloguer social	18	5,98
Sense pagar lloguer / Cessió gratuïta	126	41,86
NS/NC	6	1,99
Total	301	100

El tipus d'habitatge varia àmpliament segons la fase del sistema on es troben les persones enquestades (vegeu la figura 20). Si ens centrem en la Primera i Segona fase del sistema, on tenim una mostra més àmplia, veiem que hi ha una transició d'una majoria de persones a Primera fase que viuen en albergs i centres per a persones refugiades (42%) i en habitacions en pisos compartits (34%), a una majoria a Segona fase que viu en habitacions en pisos compartits (58,5%) i pisos o apartaments (34%). Cal destacar també que hi ha un 8% de les persones enquestades a Primera fase que, tot i que hauria de tenir una plaça al SAI, afirma que viu en equipaments destinats a persones sense llar o a hostals o hotels pagats per una entitat social o administració pública. Finalment, trobem una presència important de persones que utilitzen albergs, centres de primera acollida i pisos tutelats destinats a persones sense llar tant entre les persones enquestades que no estan al sistema (26,5%) com entre les que estan a la Fase prèvia (64%). Malgrat que aquestes últimes dades són indicatives d'una tendència general, hem de recordar que hem obtingut la

mostra a través dels contactes proporcionats per entitats socials i centres i equipaments de serveis socials, per la qual cosa aquest grup està per força sobrerrepresentat.

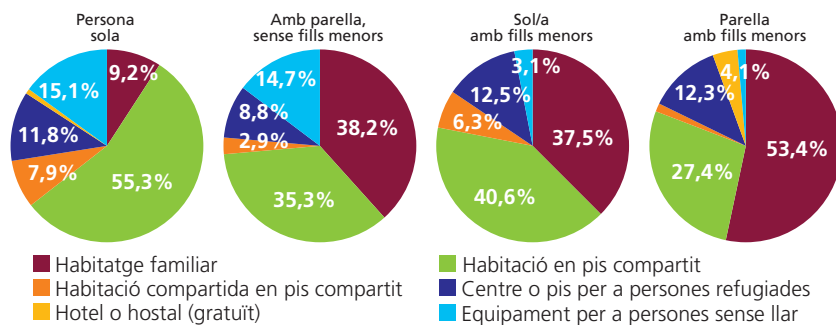
Fins a un 7,9% de les persones soles i un 6,3% de persones soles amb fills viuen en una habitació compartida dins d'un habitatge compartit, fet que pot generar problemes greus de convivència i de pèrdua d'intimitat tant per als adults com per als menors.

Figura 20. Tipus d'habitatge actual segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

D'altra banda, és interessant veure el tipus d'habitatge segons l'estructura de la unitat familiar (vegeu la figura 21). En aquest sentit, el lloguer d'una habitació en un habitatge compartit és la situació més habitual tant entre persones soles (55,3% dels casos) com entre les persones soles amb fills menors a Espanya (40,6% dels casos). També cal posar en relleu que fins a un 7,9% de les persones soles i un 6,3% de persones soles amb fills viuen en una habitació compartida dins d'un habitatge compartit, fet que pot generar problemes greus de convivència i de pèrdua d'intimitat tant per als adults com per als menors. Per contra, el lloguer d'habitatges familiars és la solució més habitual per a les persones amb parella i fills menors (53,4% hi viuen) i per a les persones amb parella però sense fills menors (38,2%). Tanmateix, cal destacar també que hi ha un 15,1% de persones soles i un 14,7% de persones amb parella però sense fills que està vivint actualment en equipaments d'emergència per a persones sense llar.

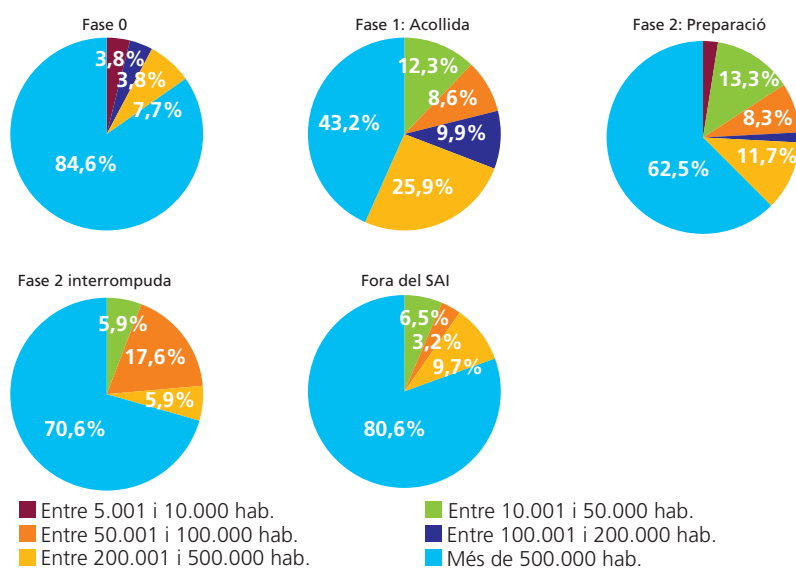
Figura 21. Tipus d'habitatge actual segons l'estructura de la unitat familiar

Pel que fa al règim de tinença, trobem que la meitat dels enquestats viuen en un habitatge de lloguer o subarrendat a preu de mercat; el 41,9% no paga lloguer o resideix en un habitatge en cessió gratuïta, i un 6% viu en un habitatge a preu reduït o en lloguer social. Cal destacar que tan sols un 0,3% (una persona de les 301 que formen part de la mostra) viu en un habitatge que és de la seva propietat.

Taula 14. Mida del municipi de residència		
Característiques	Freqüència	%
Mida del municipi		
Entre 5.001 i 10.000 habitants	4	1,33
Entre 10.001 i 50.000 habitants	29	9,63
Entre 50.001 i 100.000 habitants	21	6,98
Entre 100.001 i 200.000 habitants	11	3,65
Entre 200.001 i 500.000 habitants	42	13,95
Més de 500.000 habitants	170	56,48
NS/NC	24	7,97
Total	301	100

Figura 22. Mida del municipi de residència segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

Quant a la mida de la població on viuen, el 56,5% viuen en un municipi de més de 500.000 habitants; el 14%, en localitats d'entre 200.001 i 500.000 habitants, i la resta, en municipis més petits, entre els quals destaca el 9,6% de persones que viuen en municipis d'entre 10.001 i 50.000 habitants. Malgrat que no trobem diferències significatives pel que fa a la mida del municipi de residència segons el sexe, la situació familiar, la regió d'origen o el nivell educatiu i de competència lingüística de les persones enquestades, sí que n'hi ha segons en quina etapa del procés d'acollida es troben. En aquest sentit, al llarg de totes les etapes del sistema és més habitual que els enquestats resideixin en un municipi de més de 500.000 habitants (en aquest cas, Barcelona), però és durant la Primera i Segona fase del sistema quan hi ha més variabilitat de situacions

La inscripció al padró municipal d'habitants és un tràmit clau per garantir l'accés a determinats serveis bàsics.

Un 7,6% de les persones enquestades no estan empadronades a cap municipi. Les provinents de països de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i de l'Àfrica Subsahariana presenten taxes d'empadronament notablement menors.

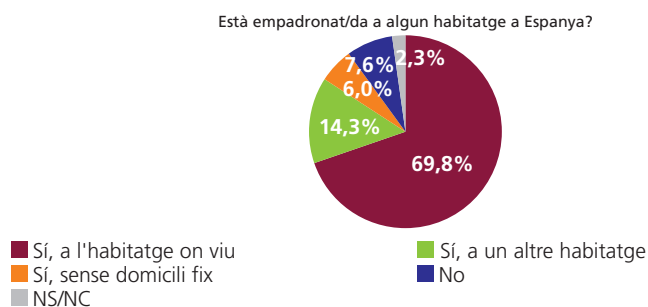
i trobem més persones vivint en municipis petits i mitjans (vegeu la figura 22). Així, en Primera fase (en què les persones són assignades a una plaça d'acollida i no tenen possibilitat de triar el municipi de residència) és on trobem un menor percentatge de persones vivint a Barcelona (43,2%), i en Segona fase són un 62,5%. En canvi, les persones enquestades que no estan al SAI o encara són a la Fase prèvia es concentren a la ciutat de Barcelona en un 84,6% i un 80,6%, respectivament.

Un cop feta una primera contextualització sobre les condicions d'habitatge de les persones enquestades, les properes seccions d'aquest bloc analitzen quatre aspectes fonamentals de la precarietat residencial: la situació d'empadronament, la seguretat contractual, l'esforç o l'assequibilitat econòmica i la qualitat de l'habitatge.

Situació d'empadronament

La inscripció al padró municipal d'habitants és un tràmit clau per garantir l'accés a determinats serveis bàsics, com ara l'ús del sistema sanitari públic (mitjançant l'obtenció de la targeta sanitària individual – TSI), l'escolarització bàsica de menors o l'accés als serveis socials i a certes prestacions econòmiques. També és un requisit essencial per a la realització d'altres tràmits habituals per a les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional, com el reagrupament familiar o l'arrelament social. En els darrers anys, alguns municipis catalans han introduït la possibilitat d'empadronar sense domicili fix aquelles persones i unitats familiars que no puguin acreditar cap documentació relativa al domicili.

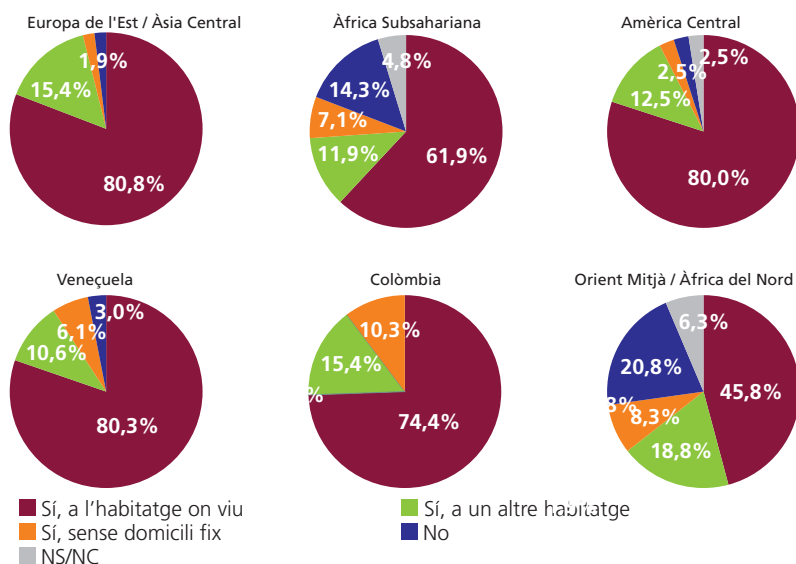
Figura 23. Situació d'empadronament de les persones enquestades

Pel que fa a la situació d'empadronament de les persones que formen part de l'Enquesta CASASIL, el 90% estan empadronades a alguna població espanyola, i hi ha un 7,6% que no estan empadronades a cap municipi. El registre al padró no varia significativament per raó de sexe o edat, però sí que ho fa segons la regió d'origen. Així, les persones provinents de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central i les de l'Amèrica Central i del Sud presenten unes taxes d'empadronament superiors al 95%, mentre que les provinents de països de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord i l'Àfrica Subsahariana presenten taxes notablement menors (del 72,9% i del 80,9%, respectivament). També les persones provinents d'aquests últims països són les que menys estan empadronades a l'habitatge on viuen actualment. D'altra banda, l'opció de registrar-se sense domicili fix

és utilitzada per un 5,9% dels enquestats, entre els quals destaquen el 10,3% dels colombians, el 8,3% dels provinents de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord, i el 7,1% dels de l'Àfrica Subsahariana.

Figura 24. Situació d'empadronament segons la regió d'origen

D'altra banda, com hem vist en la majoria dels aspectes relacionats amb les trajectòries residencial's, el nivell d'estudis i els coneixements lingüístics (controlats per la regió d'origen) no són significatius per explicar la situació d'empadronament de les persones enquestades. La situació familiar, en canvi, sí que té efectes significatius, ja que són les persones que tenen parella i les que tenen fills menors les que tenen taxes d'empadronament majors, i les que estan proporcionalment més empadronades a l'habitatge on resideixen en l'actualitat. Això pot estar relacionat amb el fet que el registre al padró sigui necessari per a l'escolarització dels menors i que, a més, sigui un requisit per demostrar la convivència de la unitat familiar, aspecte que pot ser clau a l'hora de sol·licitar certes ajudes econòmiques. De fet, la incapacitat de demostrar la unitat familiar a través de l'empadronament va ser un factor clau en la denegació de la Renda garantida de ciutadania d'una de les persones entrevistades, tal com explica en aquest fragment:

«Se me acabó el tiempo [de la estancia en el sistema] y, en eso, salí embarazada ya al final de la Segunda fase. Y pues obviamente ya no tenía más ayuda porque ya se había acabado el programa. Y me tuve que ir al piso donde estaban ya mi pareja y su hermana ahí, que era okupa. Nos fuimos a empadronar, pero estamos esperando la visita del controlador que es el que nos va a empadronar y tiene que ver que es verdad que vivimos ahí. Yo tengo la hoja de que va a venir el controlador, pero es de hace seis o siete meses. Es que esto es así de lento, porque tiene que venir el policía y verifican si es verdad que vives ahí, y ya te dan la orden para que tú tengas tu padrón. Entonces yo solicité lo de la renta garantida, pero me han dicho que como no tenemos un padrón juntos, entonces no ven la unidad familiar. Pero todos los demás requisitos si los cumplía... Entonces me dijeron que cuando tuviese el

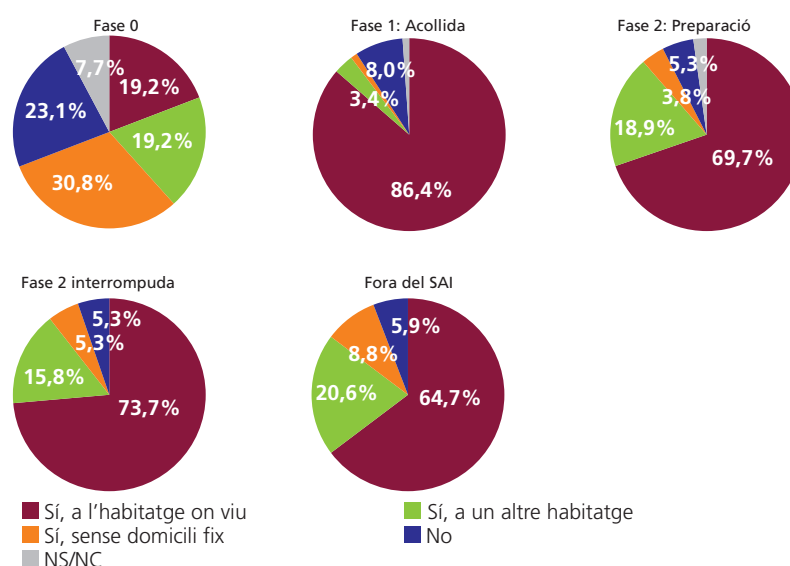
padrón volviese. Pero que puede tardar hasta un año, y claro, un año es mucho tiempo y no tenemos ninguna ayuda ni nada.»

Dona de Venezuela de 39 anys amb dos fills menors.
Entrevistada a Terrassa el 9 d'octubre de 2019.

Un 31,2% de les persones enquestades tenen un contracte de molt curta durada (sis mesos o menys de duració), un 20,9% tenen un contracte d'entre set i dotze mesos, i tan sols un 12,3% tenen un contracte de duració superior a un any.

A més a més, trobem diferències importants en la situació d'empadronament segons la fase del SAI en la qual es troben les persones enquestades. En aquest sentit, és rellevant destacar que és a la Fase prèvia on trobem una major variabilitat de situacions, amb un 30,8% de persones empadronades sense domicili fix i un 23,1% que no estan empadronades. També cal subratllar que en el pas de la Primera a la Segona fase augmenta lleugerament la taxa d'empadronament, però ho fa a través d'un increment substancial de les persones que estan empadronades en un habitatge diferent del seu domicili habitual.

Figura 25. Situació d'empadronament segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

Seguretat de l'habitatge

El segon aspecte de la precarietat residencial que analitzem és la seguretat contractual, definida aquí com el grau d'estabilitat de la situació d'allotjament actual. És per això que explorem dos elements clau: la durada del contracte d'habitatge que es té actualment i si hi ha hagut endarreriments en el pagament del lloguer o la hipoteca en l'últim any. Així, d'una banda, trobem que un 31,2% de les persones enquestades tenen un contracte de molt curta durada (sis mesos o menys de duració), un 20,9% tenen un contracte d'entre set i dotze mesos, i tan sols un 12,3% tenen un contracte de duració superior a un any. En aquest sentit, és important recordar que, amb la introducció del Reial decret-Llei 7/2019, el març del 2019, la duració mínima dels contractes de lloguer va passar a ser de tres a cinc anys. Malgrat això, només el 6,6% dels enquestats té un contracte de lloguer de tres anys, i un 3,3% el té de cinc.

Taula 15. Duració del contracte d'habitatge actual		
	Freqüència	%
Durada del contracte d'habitatge		
6 mesos o menys	94	31,23
7-12 mesos	63	20,93
13-36 mesos	27	8,97
Més de 36 mesos	10	3,32
Sense contracte de durada definida	8	2,66
NS/NC	99	32,89
Total	301	100

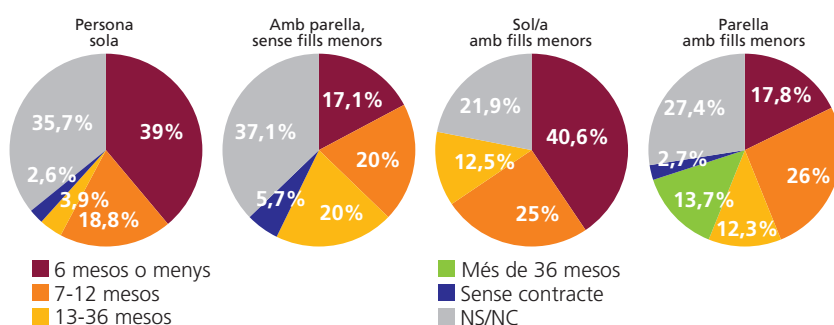
Entrant a estudiar els factors que estan relacionats amb la durada contractual, veiem que no hi ha diferències significatives segons el sexe de les persones enquestades, però sí segons el grup d'edat i la situació familiar. En aquest sentit, les persones més joves (d'entre 18 i 34 anys) tenen contractes de molt curta duració (sis mesos o menys) en un 40,1% dels casos; d'entre set mesos i un any, en un 19,1%, i de més d'un any, únicament en un 7,2%. En el grup de mitjana edat (35 a 49 anys), en canvi, el percentatge de persones amb contractes de molt curta durada baixa al 23,4%, mentre que un 25% té contractes d'entre set mesos i un any, i un 18,7% els té de més d'un any. En ambdós grups d'edat hi ha al voltant d'un 30% de les persones que no saben la duració del seu contracte o no volen respondre la pregunta (en aquest cas, en els grups d'entre 50 i 64 anys i de més de 65 anys no hi ha prou casos de persones que hagin respost aquesta pregunta per oferir dades concloents de la seva situació contractual).

Pel que fa a l'estructura familiar (vegeu la figura 26), és important notar l'elevada precarietat de les persones soles amb fills menors a Espanya, entre les quals el 40,6% tenen contractes de molt curta duració, i només un 12,5% tenen contractes de durada superior a un any. Les persones soles sense fills es troben en situacions contractuals similars, amb un 39% de casos amb contractes de molt curta duració, i tan sols un 3,9% de casos amb contractes superiors a un any. Per contra, les persones amb parella i fills menors a Espanya són les que presenten una major estabilitat contractual, seguides de les que no tenen fills però sí parella a Espanya. Aquests darrers dos grups tenen contractes de sis mesos o menys de duració en un 17,8% i un 17,1% dels casos respectivament, i tenen contractes superiors a un any en un 26% i un 20% dels casos. Cal que afegim també que la relació entre l'estructura familiar i la durada del contracte està mediada, fins a cert punt, pel tipus d'habitatge on s'allotgen segons les seves necessitats familiars. Tal com hem vist anteriorment, el lloguer d'habitatges familiars, que són la tipologia més habitual entre les persones amb parella i fills menors i les persones amb parella però sense fills, tendeixen a oferir una major estabilitat contractual que el d'habitacions en pisos compartits, que són més habituals entre les persones soles i entre les persones sense parella però amb fills menors. D'aquesta manera, només un 6,4% de les persones que viuen en habitatges familiars tenen contractes de molt curta durada, i un 41% tenen contractes superiors a un any, mentre que el 46,9% del contractes per habitacions són de molt curta durada i únicament un 2,3% tenen contractes de més d'un any.

És important notar l'elevada precarietat de les persones soles amb fills menors a Espanya, entre les quals el 40,6% tenen contractes de molt curta duració, i només un 12,5% tenen contractes de durada superior a un any.

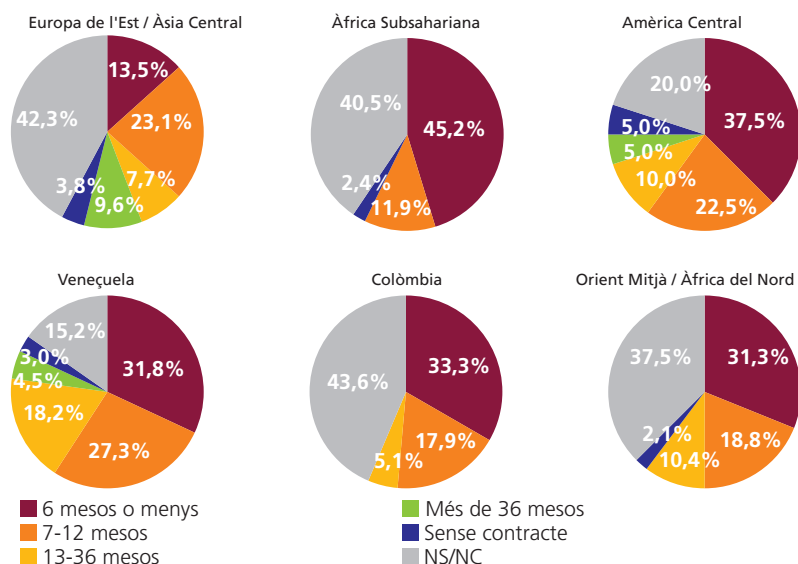
Per regió d'origen, les persones enquestades de l'Àfrica Subsahariana són les que més habitualment es troben amb situacions contractuals poc segures

Figura 26. Duració del contracte de lloguer segons l'estructura de la unitat familiar

La regió d'origen també és un factor que està relacionat de manera significativa amb la duració dels contractes de lloguer (vegeu la figura 27). En aquest cas, les persones enquestades de l'Àfrica Subsahariana són les que més habitualment es troben amb situacions contractuals poc segures ja que, a més d'haver-hi un 40,5% de persones que no saben la duració del seu contracte o no volen respondre la pregunta, trobem que un 45,2% tenen contractes de molt curta durada, un 11,9% els tenen de fins a un any, i no hi ha ningú provinent d'aquesta regió que tingui contractes amb durades superiors a un any. També trobem una alta prevalença de contractes de molt curta durada entre les persones provinents de l'Amèrica Central (37,5%) i Colòmbia (33,3%). Per contra, el grup provinent dels països de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central és el que menys contractes té de molt curta durada (13,5%).

Figura 27. Duració del contracte de lloguer segons la regió d'origen

En contrast amb el que hem observat anteriorment, sí que hi ha diferències significatives en la duració dels contractes segons el nivell educatiu de les persones enquestades, amb les majors diferències concentrades entre aquelles que tenen estudis superiors i les que no

en tenen. Així, entre les primeres, trobem un 22,7% de persones amb contractes de molt curta durada, un 27,3% amb contractes d'entre set mesos i un any, i un 18,8% amb contractes superiors a un any. En canvi, el percentatge de persones amb contractes molt curts puja al 35,7% entre els enquestats que no tenen estudis superiors. D'altra banda, no trobem diferències en la duració dels contractes segons el nivell de competència lingüística.

Pel que fa a la xarxa social prèvia a l'arribada a Espanya, torna a ser un factor associat de manera significativa amb la duració del contracte de lloguer. Així, entre les persones amb xarxa social prèvia tenen lleugerament menys prevalença els contractes de molt curta duració (30,7% dels casos) que entre aquelles que no tenien xarxa abans d'arribar (32,7% dels casos). Per contra, entre les primeres hi ha un percentatge més elevat de persones amb contractes de set a dotze mesos (22,6%) que entre les segones (18,2%), i més del doble de persones amb contractes de més d'un any (18,3% i 7,6%, respectivament). Cal afegir també que hi ha un 27% de persones amb xarxa social prèvia i un 37,7% de persones sense xarxa que no saben la duració del seu contracte o no volen respondre la pregunta.

Si entrem a analitzar la duració dels contractes segons el temps que els enquestats porten a Espanya i segons la fase del SAI en què es troben, també veiem diferències destacables. En primer lloc, com s'observa a la figura 28, a mesura que passa el temps comprovem una major estabilitat contractual, ja que els contractes de molt curta duració passen del 34,4% entre les persones que han arribat fa menys d'un any al 15,6% entre les que porten més de dos anys vivint a Espanya. De la mateixa manera, els contractes de més d'un any de durada passen del 8,8% al 24,4%, respectivament. No obstant això, fins i tot entre les persones que porten més de dos anys al país n'hi ha un 37,8% amb contractes de fins a un any, un 6,7% que no tenen contracte de lloguer, i un 31,1% que no en saben la duració o no volen respondre a la pregunta.

La figura 29 mostra com el percentatge de persones amb contractes de lloguer de molt curta duració disminueix a mesura que avança el seu itinerari dintre del sistema, passant del 47,7% a Primera fase al 30,3% a Segona fase, i al 15,8% entre les persones que han interromput la Segona fase. Per contra, els contractes de durada superior a un any augmenten a mesura que les fases se succeeixen, de manera que passen del 3,4% entre les persones a Primera fase al 13,6% entre les que són a Segona fase, i al 42,1% entre les que han interromput la Segona fase. Recordem aquí que les interrupcions de la Segona fase solen obeir al fet d'haver trobat feina, i que precisament gran part de les agències immobiliàries i propietaris condicionen el lloguer dels habitatges que gestionen a tenir un contracte de treball. Una altra qüestió a destacar sobre les persones enquestades que es troben a Primera fase és que fins a un 43,2% dels casos no saben la duració del contracte o no volen respondre la pregunta. Finalment, cal fer una menció especial a l'extrema inestabilitat contractual de les persones enquestades a Fase prèvia: fins a un 80,8% de persones que són en aquesta fase no saben la duració del seu contracte o no responen la pregunta, un 3,8% Sense contracte de lloguer, i la resta (15,4%) té un contracte de molt curta durada.

Malgrat que a mesura que passa el temps comprovem una major estabilitat contractual, fins i tot entre les persones que porten més de dos anys al país n'hi ha un 37,8% amb contractes d'un any o menys de duració.

Figura 28. Duració del contracte de lloguer segons el temps que fa des de l'arribada

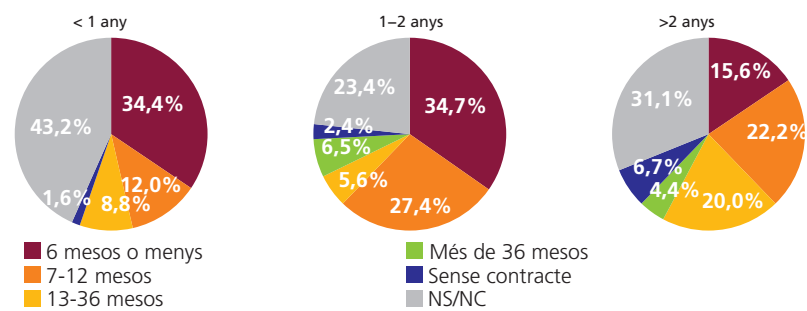
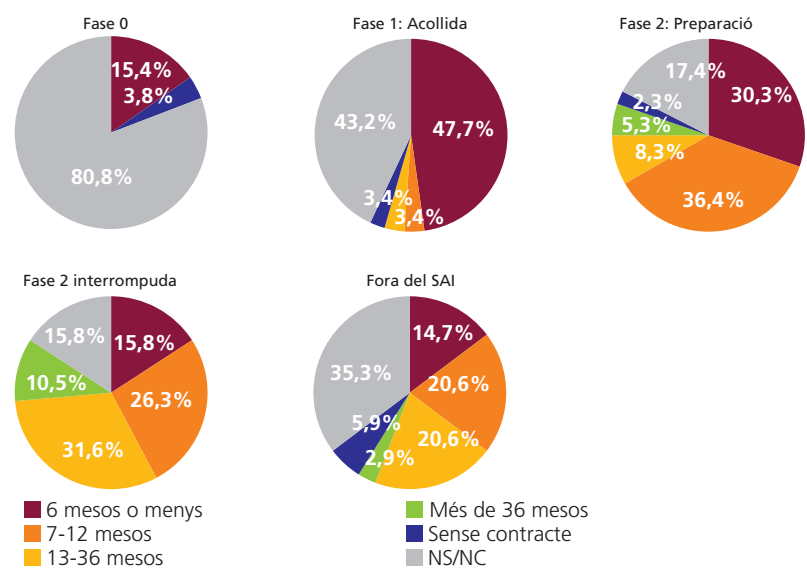

Figura 29. Duració del contracte de lloguer segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

D'altra banda, l'Enquesta CASASIL preguntava també si en els darrers dotze mesos hi ha hagut algun endarreriment tant en el pagament de la hipoteca o el lloguer com en la recepció d'ajudes i prestacions (vegeu la taula 16).⁷ Segons la Llei d'arrendaments urbans (article 27), un propietari pot interposar una demanda per endarreriment o impagament de quotes de lloguer des del primer mes que es produeixi, fet que pot conduir a un procés judicial de desnonament i a una pèrdua eventual de l'habitatge per part del llogater. En el cas que ens ocupa, i fixant-nos únicament en les persones que paguen lloguer en l'actualitat, un 11,4% de les enquestades s'ha endarrerit una vegada a fer aquest pagament en l'últim any, i un 5% s'han endarrerit dues o més vegades, enfront del 81,2% que no s'ha endarrerit en cap ocasió. Hi ha, a més, un 2,5% de persones que no ho saben o no volen respondre la pregunta.

Així mateix, si ens fixem en les persones que reben ajudes o prestacions, fins a un 8,2% de les enquestades n'han patit l'endarreriment una vegada l'últim any, i un 5,5% ho han fet dues o més vegades, mentre que el 72,6% no s'han vist afectades per cap retard. Val a dir que fins a un 13,7% de les persones enquestades que reben prestacions no saben si alguna vegada

7. Recordem que només una de les 301 persones enquestades viuen en un habitatge en propietat i, per tant, a partir d'ara ens referirem únicament a endarreriments en el pagament del lloguer.

les han rebut amb endarreriment o no volen respondre la pregunta. És interessant veure també que hi ha una relació estadísticament significativa entre haver rebut les prestacions amb demora i haver-se endarrerit en el pagament del lloguer de l'habitatge. De fet, entre les persones que mai no han rebut les prestacions amb retard, només el 7,1% s'han endarrerit una vegada en el pagament del lloguer, i un 3,6% ho ha fet en diverses ocasions. Això contrasta amb les que sí que han rebut les prestacions amb demora alguna vegada, de les quals el 24,2% s'han endarrerit una vegada en el pagament del lloguer, i el 12,1% ho han fet en més d'una ocasió.

Hi ha una relació estadísticament significativa entre haver rebut les prestacions amb demora i haver-se endarrerit en el pagament del lloguer de l'habitatge.

De les persones que han rebut prestacions amb demora, el 24,2% s'han endarrerit una vegada en el pagament del lloguer, i el 12,1% ho han fet en més d'una ocasió.

Taula 16. Endarreriments en els pagaments i les prestacions rebudes		
	Freqüència	%
Endarreriment en el pagament de la hipoteca o el lloguer en els últims dotze mesos?		
Sí, una vegada	23	7,64
Sí, dues o més vegades	10	3,32
No	164	54,49
Sense hipoteca ni lloguer	99	32,89
NS/NC	5	1,66
Endarreriment en la recepció de les ajudes o les prestacions en els últims dotze mesos?		
Sí, una vegada	21	6,98
Sí, dues o més vegades	14	4,65
No	185	61,46
Sense ajudes ni prestacions	46	15,28
NS/NC	35	11,63
Total	301	100

Esforç econòmic

Una altra dimensió de la precarietat residencial que analitzem és l'esforç econòmic per accedir a l'habitatge, o *assequibilitat econòmica*, que fa referència a la porció d'ingressos que una persona o unitat familiar destina al pagament dels costos de l'habitatge. Aquí inclourem no només el cost del lloguer o la hipoteca, sinó també altres despeses associades a l'habitatge com les factures de l'aigua corrent, l'electricitat, el gas, les despeses de comunitat i d'altres. Segons diverses organitzacions i agències internacionals, com Eurostat o la Federació Europea d'Organitzacions Nacionals que treballen amb Persones sense Llar (FEANTSA, per les seves sigles en francès), es considera que les persones viuen en una situació de sobrecàrrega en despeses d'habitatge si aquests costos superen el 40% dels seus ingressos nets. A Espanya, l'any 2017 hi havia un 42,1% de la població que havia llogat el seu habitatge a preu de mercat que es trobava en situació de sobrecàrrega, mentre que la mitjana a la Unió Europea era del 26,3%.⁸

Pel que fa a les persones enquestades, primerament hem de destacar que paguen una mitjana de 255,52 € de lloguer mensual per cada individu adult que viu a la llar, i que la *mediana*⁹ és de 320 €. Tanmateix, hi ha grans diferències segons la fase del SAI on es troben. Entre les persones que són a Fase prèvia, hem de distingir entre les que no disposen de plaça als recursos d'allotjament provisionals previs als dispositius d'acollida, que paguen una mitjana de 175,53 € mensuals, i els que sí que en tenen, que

8. Dades de l'Oficina Europea d'Estadística (Eurostat), 2020. Disponible a: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Housing_statistics#Housing_affordability
9. La *mediana* es refereix al valor que se situa al centre si ordenem totes les dades de menor a major, és a dir, aquell nombre que té la mateixa quantitat de valors tant per sota com per sobre. En comparació amb la mitjana aritmètica, la mediana és una mesura de tendència central robusta, això és, es veu menys afectada per valors extrems. En aquest cas, atesa l'elevada heterogeneïtat dels valors de cost de l'habitatge a la mostra, s'ha decidit incloure tant la mitjana com la mediana per evitar una excessiva sensibilitat als valors extrems i detectar possibles asimetries en la distribució dels valors.

Les persones enquestades paguen una mitjana de 255,52 € de lloguer mensual per cada individu adult que viu a la llar, i la mediana és de 320 €.

A la Segona fase, tenen costos d'habitatge notablement inferiors que la resta les persones que hi han accedit a través d'entitats socials, ONG o administracions públiques, que paguen de mitjana 246,89 € mensuals per persona adulta, i 317 €, de mediana.

en paguen, de mitjana, 28,89 €. En tots dos casos, però, la mediana és de 0 €, cosa que indica una major distorsió o asimetria a la dreta en els costos d'habitatge de les persones que no tenen plaça provisional, amb algunes d'elles que paguen preus molt més alts que la mitjana. Durant la Primera fase, en la qual les entitats socials proveeixen allotjament de manera gratuïta als dispositius d'acollida (i on 6 de les 87 persones que s'hi troben afirmen que paguen lloguer), la mitjana és de 23,80 €, i la mediana segueix sent de 0 €. El salt a la Segona fase genera un canvi destacable, i el cost de l'habitatge passa a ser de 391,32 € de mitjana, i 375 € de mediana. Entre els que han interromput la Segona fase, els costos puguen encara més fins a una mitjana de 472 € mensuals, i una mediana de 440 €. En darrer lloc, les persones que no es troben al sistema paguen 315,65 € mensuals de mitjana, i la mediana és també de 315 €.

Taula 17. Cost mensual de l'habitatge segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

	Mitjana (€)	p50 (€)
Cost mensual de l'habitatge segons la Fase del SAI	255,52	320,00
Fase prèvia (0): en espera primera cita, sense allotjament	175,53	0,00
Fase prèvia (0): en espera primera cita, amb allotjament	28,89	0,00
Primera fase (1): Acollida	23,80	0,00
Segona fase (2): Preparació per a l'autonomia	391,32	375,00
Segona fase (2) interrompuda temporalment	472,11	440,00
Fora del SAI	315,65	315,00

Centrant-nos en la Segona fase del sistema, on les persones ja no viuen als dispositius d'acollida i reben ajudes econòmiques per al lloguer i la manutenció, veiem que hi ha variabilitat en el cost de l'habitatge segons quins han estat els actors essencials per accedir-hi. Les persones que fan front als costos més alts són aquelles que han trobat l'habitatge actual a través del mercat immobiliari privat, i que paguen de mitjana 436,36 € mensuals per persona, i 376 €, de mediana, seguides de les que l'han trobat a través d'amics, coneguts i familiars, que paguen de mitjana, 389,78 €, i de mediana, 375 €. No obstant això, el fet que la mediana sigui pràcticament igual en tots dos casos però que hi hagi importants diferències en les mitjanes torna a indicar una elevada distorsió o asimetria a la dreta en els costos per a les persones que han trobat l'habitatge actual a través del mercat immobiliari privat, amb algunes d'elles pagant preus molt més alts que la mitjana. En canvi, tenen costos d'habitatge notablement inferiors les persones que hi han accedit a través d'entitats socials, ONG o administracions públiques, que paguen de mitjana 246,89 € mensuals per persona adulta, i 317 €, de mediana.

Si seguim analitzant la Segona fase del sistema, una altra relació rellevant és la que s'estableix entre la composició de la unitat familiar i el cost mensual de l'habitatge per cada persona adulta que hi viu. Així, veiem que les persones soles són les que tenen els costos d'habitatge més baixos, ja que paguen 333,85 € mensuals de mitjana, i 350 €, de mediana; seguides de les parelles sense fills, que paguen, de mitjana, 398,46 € mensuals per persona, i de mediana, 375,00 €. Per a les persones amb parella i fills menors, els costos puguen a una mitjana de 452,82 € mensuals per persona adulta, amb una mediana de 465 €. Els costos més alts, però, són per a les persones soles amb fills menors a Espanya, que paguen, de mitjana,

567,29 € mensuals per persona adulta, i 557,50 €, de mediana, fet que sembla confirmar l'elevada precarietat residencial d'aquest col·lectiu, ja observada en apartats anteriors.

Taula 18. Cost mensual de l'habitatge segons qui el proporciona, l'estructura de la unitat familiar i la franja d'ingressos (Segona fase)

	Mitjana (€)	p50 (€)
Cost mensual de l'habitatge segons qui el proporciona		
Mercat immobiliari / sector privat	436,36	376,00
Entitat social, ONG o administració pública	246,89	317,00
Amics, coneguts o familiars	389,78	375,00
NS/NC	376,00	370,00
Cost mensual de l'habitatge segons l'estructura familiar		
Persona sola	333,85	370,00
Amb parella, sense fills menors	398,46	375,00
Sol/a amb fills menors	567,29	557,50
Amb parella i fills menors	452,82	465,00
NS/NC	350,00	350,00
Cost mensual de l'habitatge segons la franja d'ingressos		
Ingressos fins a 300 €	188,00	175,00
Ingressos entre 301 i 600 €	331,06	350,00
Ingressos entre 601 i 900 €	399,22	375,00
Ingressos entre 901 i 1.200 €	497,22	500,00
NS/NC	457,20	376,00

Els costos d'habitatge més alts són per a les persones soles amb fills menors a Espanya, que paguen, de mitjana, 567,29 € mensuals per persona adulta, i 557,50 €, de mediana, fet que sembla confirmar l'elevada precarietat residencial d'aquest col·lectiu.

Si entrem a comparar els costos de l'habitatge i la franja d'ingressos de les persones que es troben a Segona fase, trobem que les que ingressen menys de 300 € mensuals paguen 188 € de mitjana, i 175 €, de mediana, en costos d'habitatge; les que ingressen entre 301 i 600 € paguen 331,06 € de mitjana, i 350 €, de mediana; les que ingressen entre 601 i 900 € paguen 399,22 € de mitjana, i 375 €, de mediana, i les que ingressen entre 901 i 1.200 € paguen 497,22 € de mitjana, i 376 €, de mediana. D'altra banda, malgrat que no sabem els ingressos exactes de les persones enquestades, podem fer una aproximació de mínims de quantes persones es troben en situacions de sobrecàrrega en despeses d'habitatge assumint que els individus es troben a la part alta de la franja d'ingressos que declaren. Així, veiem que hi ha com a mínim un 75,2% de persones a Segona fase que destinen més del 40% dels seus ingressos nets a sufragar les despeses d'habitatge i, per tant, es troben en situació de sobrecàrrega. I encara més, fins a un 47,6% hi destinen més del 50% dels ingressos, de manera que es troben en una situació que podríem considerar de sobrecàrrega extrema. Si ho comparem amb la resta de fases del SAI, veiem que les persones enquestades amb els nivells de sobrecàrrega més baixos són les que estan a la Fase prèvia, de les quals com a mínim el 28% pateix sobrecàrrega, i les que estan a Primera fase, de les quals cap d'elles n'està afectada. Per contra, pateix sobrecàrrega com a mínim el 76,4% de les que han interromput la Segona fase, i el 44% de les que no són al sistema.

També a través de les entrevistes s'ha pogut constatar que bona part de persones han de fer un sobre esforç per fer front als costos dels lloguers i els subministraments essencials durant la Segona fase del SAI. Dues dones enquestades expliquen:

Entre les persones enquestades, els problemes més habituals relacionats amb l'habitatge són el fet que tingui una temperatura inadequada a l'hivern (21,7% dels casos), que sigui massa petit (18,6%), que pateixi problemes estructurals (16,7%), que tingui sorolls procedents de l'exterior (15,2%), i que el mobiliari sigui insuficient o de mala qualitat (11,4%).

«Hemos visto lo que se pasa para poder conseguir un piso, y lo difícil que es poder acceder a la vivienda. Los alquileres en Barcelona están demasiado caros y la ayuda que tú tienes es demasiado poca, no llega. Ahora mismo nos piden que el alquiler no supere el 40% de los ingresos que hay, y si se tiene una ayuda de 1.000 € y el alquiler es de 480 €, pues supera el 40% de los ingresos que hay. Y con los 500-600 € restantes no pueden vivir dos personas aquí en Barcelona. (...) Al final encontramos una habitación donde no la pasamos tan bien, porque el precio era elevado, nos constaba 550 € y teníamos una ayuda para vivienda de 480 €. Teníamos nosotros que sacar dinero de lo que nos daban de ayudas básicas [manutención] para acabar de pagar la vivienda, y eso era algo muy difícil. Llegábamos demasiado justos, no podíamos comprar otras cosas que también necesitábamos.»

Dona d'Hondures de 28 anys, amb parella i esperant poder fer la reunificació familiar dels seus dos fills menors.
Entrevistada a Barcelona el 4 de novembre de 2019.

«Ahora [la entidad social] me paga el alquiler. También me dan 620 € para comida para toda la familia. Con esto, este mes yo ya tendré que pagar comunales [se refiere a las facturas de luz, gas, agua, etc.]. He visto las facturas [de la inquilina anterior], y ella pagaba 50 € para electricidad, agua no lo vi, 46 € de gas y el internet lo he puesto yo y lo pago, 65 € al mes. Me parece que el dinero es un poco justo.»

Dona de Geòrgia de 51 anys amb parella i dos fills menors.
Entrevistada a Barcelona el 28 d'octubre de 2019.

Qualitat de l'habitatge

L'últim aspecte de la precarietat residencial que s'analiza és la qualitat de l'habitatge actual i la seva adequació a les necessitats de la unitat familiar que hi viu. Entre les persones enquestades, un dels problemes més habituals és el fet de tenir una temperatura inadequada durant els mesos d'hivern (que destaca en el 21,7% dels casos), que l'habitatge sigui massa petit (18,6%), que pateixi problemes estructurals com poden ser goteres, humitats o floridures (16,7%), que tingui sorolls produïts per veïns o procedents de l'exterior, ja siguin causats per trànsit, negocis o fàbriques (15,2%), i que el mobiliari sigui insuficient o de mala qualitat (11,4%). D'altra banda, menys d'una de cada deu persones destaquen altres tipus de problemes com ara que l'habitatge no estigui adaptat a persones amb mobilitat reduïda tot i que algun dels membres de la llar ho necessiti (9,1%), que no disposi d'un bany per a ús exclusiu de la seva unitat familiar dins de l'habitatge (7,2%), que sigui massa fosc (4,2%), que hi hagi delinqüència o vandalisme a la zona (4,2%), que hi hagi contaminació, brutícia o altres problemes mediambientals als entorns (3,8%) o que l'habitatge estigui aïllat o mal comunicat (3%).

Taula 19. Qualitat de l'habitatge actual		
Característiques	Freqüència	%
Problemes de l'habitatge actual		
Temperatura inadequada en els mesos d'hivern	57	21,67
Massa petit	49	18,63
Goteres, humitats, floridures	44	16,73
Sorolls produïts per veïns o procedents de l'exterior	40	15,21
Mobiliari insuficient o de mala qualitat	30	11,41
No adaptat a persones amb mobilitat reduïda	24	9,13
Sense bany d'ús exclusiu	19	7,22
Massa fosc	11	4,18
Delinqüència o vandalisme a la zona	11	4,18
Contaminació, brutícia o problemes mediambientals	10	3,80
Aïllat o mal comunicat	8	3,04
Característiques	% CASASIL	% Espanya
L'habitatge actual és de baixa qualitat? (SEGONA FASE)*		
Sí	16,85	16,18
No	83,15	83,82

*Per a aquesta comparació s'han tingut en compte únicament aquells problemes que apareixen a l'Enquesta de condicions de vida, que són la temperatura inadequada, els problemes estructurals (goteres, humitats o floridures), el soroll, la foscor, la delinqüència o el vandalisme a la zona i la contaminació o els problemes mediambientals.

Com passava amb les barreres en l'accés a l'allotjament, alguns dels aspectes inclosos en l'anàlisi de la qualitat de l'habitatge depenen de les percepcions subjectives de les persones enquestades i varien segons les seves experiències i expectatives prèvies. En aquesta ocasió, les persones amb nivells educatius més elevats tendeixen a reportar un nombre significativament major de problemes ($p < 0,05$). Trobem, doncs, que un 25% de les persones amb estudis superiors afirmen que els seus habitatges tenen un dels problemes esmentats (contra el 14% de les persones amb estudis primaris o inferiors), un 14,1% descriu habitatges amb dos problemes (contra el 2,3% de les persones amb estudis primaris o inferiors), i un 16,4% informa de tres o més problemes (contra el 7% de les persones amb estudis primaris o inferiors). No obstant això, si entrem a mirar en detall els aspectes de la qualitat de l'habitatge estudiats, no n'hi ha cap que estigui associat de manera significativa amb el nivell d'estudis. Tampoc no trobem associació entre el nivell de competència lingüística i la qualitat de l'habitatge si tenim en compte la regió d'origen.

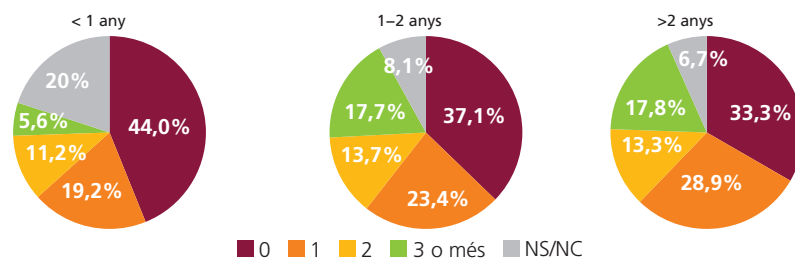
D'altra banda, el nombre de problemes destacats també varia significativament segons el sexe i la regió d'origen de les persones enquestades, però no segons el grup d'edat o la composició de la unitat familiar. Veiem que de manera general, les dones afirmen tenir habitatges de menys qualitat que els homes, i reporten en major mesura cadascun dels problemes concrets, excepte els relatius a la delinqüència i de transport i comunicació. Destaquen els inconvenients de la temperatura (un 26,3% de les dones el destaquen, contra un 13,2% dels homes), tenir un habitatge massa petit (un 19,6% contra un 13,8%), i la manca d'adaptació a les necessitats de mobilitat (11,3% contra 5,4%).

De manera general, les dones afirmen tenir habitatges de menys qualitat que els homes, i destaquen els inconvenients de la temperatura, tenir un habitatge massa petit i la manca d'adaptació a les necessitats de mobilitat.

Quant a la regió d'origen, és interessant apuntar que només el 32,7% de les persones de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central, el 33,3% de les de Veneçuela i el 37,5% de les de l'Orient Mitjà i l'Àfrica del Nord diuen no tenir cap problema a l'habitatge actual, en contrast amb el 43,6% de les persones provinents de Colòmbia, el 45% de les de l'Amèrica central i el 50% de les de l'Àfrica Subsahariana. De fet, les persones provinents de l'Àfrica Subsahariana reporten en menor mesura cadascun dels problemes concrets analitzats, amb només un 9,5% que afirmen patir temperatures inadequades (contra el 25,8% de les persones de Veneçuela o el 28,9% de les de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central) o tenir habitatges massa petits (contra el 20,5% de les persones de Colòmbia o el 23,1% de les de l'Europa de l'Est i l'Àsia Central), i només un 4,8% informa de problemes estructurals com goteres, humitats o floridures (contra el 27,3% de les persones de Veneçuela).

Si ens fixem en el temps que fa que les persones enquestades viuen a Espanya i a quina fase del SAI es troben, també veiem que hi ha un augment significatiu del nombre de problemes reportats a mesura que avancen els anys d'estada i les fases del sistema (vegeu les figures 30 i 31). Així, de les persones que porten més de dos anys a Espanya, un 28,9% afirma que té un problema (contra el 19,2% de les que hi porten menys d'un any); un 13,3%, que en té dos (contra l'11,2% de les que hi porten menys d'un any), i fins a un 17,8%, que en té tres o més (contra el 5,6% de les que hi porten menys d'un any).

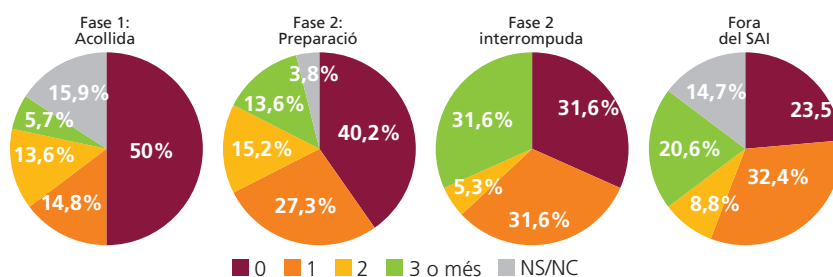
Figura 30. Problemes de l'habitatge segons el temps que fa des de l'arribada a Espanya

Una tendència similar s'observa al llarg del pas pel SAI (en aquesta ocasió, no podem oferir dades per a la Fase prèvia per l'elevat percentatge de no resposta que hi trobem, que arriba al 50% dels casos). D'entrada, en la transició de la Primera a la Segona fase trobem un increment substancial de les persones que tenen un problema al seu habitatge (que passen del 14,8% a Primera fase al 27,3% a Segona fase), amb uns percentatges similars de les persones que en perceben dos (13,6% i 15,2%, respectivament) i una duplicació de les que en reporten tres o més (que passen del 5,7% al 13,6%). La tendència és encara més acusada si ens fixem en les persones que han interromput la Segona fase –entre les quals un 31,6% constata un problema a l'habitatge, un 5,3% en té dos, i un 31,6% en té tres o més–, i en les que no estan actualment al sistema –entre les quals un 32,4% reporta un problema; un 8,8%, dos, i un 20,6%, tres o més. També és important esmentar l'alt tant per cent de persones que no saben o no volen respondre les preguntes referents a la qualitat

de l'habitatge. En concret, destaquen els elevats percentatges de no resposta entre les que estan a Primera fase (15,9%) i les qui no estan al sistema en l'actualitat (14,7%), que contrasten amb els de les que són a Segona fase (3,8%) o l'han interrompuda temporalment (0%). En aquest sentit, és rellevant recordar que l'administració del qüestionari s'ha dut a terme a través d'entitats i equipaments d'atenció social, fet que podria explicar, almenys parcialment, aquest biaix de la no-resposta.

Figura 31. Problemes de l'habitatge actual segons la fase del Sistema d'Acollida i Integració

Centrant-nos en els aspectes concrets de la qualitat de l'habitatge, la temperatura inadequada és un dels problemes que més augmenta en la transició entre les fases del sistema, i passa de ser un problema per al 9,5% de les persones enquestades en Primera fase a ser-ho per al 29,1% de les enquestades en Segona fase, un 21,1% de les que han interromput la Segona fase i un 31% de les que no són al sistema. Per contra, els problemes estructurals com goteres, humitats o floridures són lleugerament més habituals a la Primera fase (16,2% dels casos) que a la Segona (13,4%) o entre les persones que no són al programa (13,8%), però augmenten considerablement entre les que han interromput la Segona fase (47,4%). La delinqüència o el vandalisme a la zona i el fet que hi hagi contaminació, brutícia o altres problemes mediambientals també són problemes que augmenten substancialment, i ambdós passen de ser destacats per un 1-2% de les persones en Primera i Segona fase a ser-ho pel 21% de les que han interromput la Segona.

La disminució de la qualitat de l'habitatge en el canvi de la Primera fase a la Segona del SAI és un tema recurrent a les entrevistes en profunditat. Tal com descriuen algunes de les persones entrevistades, les grans dificultats en la cerca de l'habitatge durant aquest període fan que la qualitat i l'adequació quedin sovint en segon pla, i que moltes persones i famílies s'hagin d'adaptar als allotjaments que troben, encara que no tinguin calefacció, el mobiliari adequat o no estiguin adaptats a les seves necessitats de mobilitat. Vegem-ne dos exemples:

«[Mujer:] Antes [en Primera fase] estábamos en un piso cerca de la Sagrada Familia. Era en un piso solo para la familia, estaba bien equipado con todo, y en un buen sitio. Allí estuvimos cuatro meses. (...) Nos fue muy difícil encontrar piso [para la Segunda fase]. Y nada, insistimos e insistimos, y finalmente conseguimos uno en Terrassa. Pero tal y como estaba, sin mucho equipamiento, con algunos muebles antiguos y todos sucios, con barro y todo. (...) Al principio

solamente teníamos una nevera, una lavadora que está bastante deteriorada pero funciona y una cama de matrimonio, y el resto de muebles poco a poco hemos ido comprando de segunda mano y nos han regalado. Ahora en el piso no tenemos calefacción; en invierno no sé qué vamos a hacer.

[Hombre:] ¡Quemaremos los muebles! [Ríe.]»

Parella de Veneçuela amb dos fills menors.
Entrevistada a Barcelona el 5 de novembre de 2019.

«[Mujer 1:] Uno se adapta a lo que consigue.

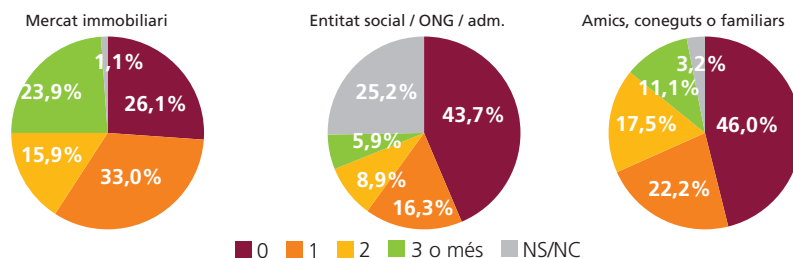
[Hombre:] Por ejemplo, [nuestro piso de Segunda fase] no tiene calefacción y habrá que buscarla eléctrica, que incrementa el precio de los gastos. Pero era lo más decente y ya lo que teníamos a la mano para que no se nos pasara el plazo de la Primera fase y quedar en la calle. A veces no tienes la oportunidad de buscar algo a tu gusto o tu necesidad.

[Mujer 1:] Claro, o a tus necesidades. Porque en el caso de ellos [Mujer 2], el piso que les tocó alquilar –porque les tocó, no tuvieron posibilidad de escoger– es un tercer piso sin ascensor, con una persona que tiene una fractura en columna. Entonces imagínate lo que esa niña tarda en subir estas escaleras.

[Mujer 2:] Sí, desde el principio tuvimos que asumir que mira mami, si vas al instituto, cuando vuelvas subes y ya no vuelvas a bajar. Porque la bajada no es tanto esfuerzo pero la subida sí, hay que ir a paso lento y hacer pausas. (...) Pero se abrió la posibilidad [de alquilar un piso] aquí en el centro, sin nada más que la cocina y un microondas, más nada; pero dijimos que sí porque no hay otra.»

Entrevista grupal a dues famílies de Veneçuela, una amb un fill menor i l'altra amb un fill menor amb mobilitat reduïda.
Entrevistats a Olot el 4 d'octubre de 2019.

Figura 32. Problemes de l'habitatge actual segons qui el proporciona

També cal fer una menció final a les diferències en el nombre de problemes que té l'habitatge segons quins han estat els actors essencials per accedir-hi (vegeu la figura 32). En aquest sentit, afirmen no tenir cap problema a l'habitatge on viuen un 46% de les persones que l'han trobat a través d'amics, coneguts o familiars, i un 43,7% de les que ho han fet a través d'una entitat social, ONG o administració pública. Aquestes xifres contrasten amb les de les persones que l'han trobat al sector immobiliari privat, de les quals només el 26,1% diuen no tenir cap problema. Destaca altre cop, però, l'elevat percentatge de no-resposta entre les que han accedit al seu habitatge actual a través d'entitats socials, ONG o administracions públiques, la qual cosa novament podria apuntar a un cert biaix en els resultats d'aquesta pregunta.

CONCLUSIONS

L'Enquesta CASASIL ens ha permès oferir noves dades sobre les condicions de vida de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional a Catalunya. Com hem vist al llarg de l'informe, en arribar a Catalunya, aquestes persones es veuen exposades a un mercat de l'habitatge altament segmentat tant per les diferències entre els territoris més i menys urbanitzats com pels diferents règims de tinença, i en el qual, a més, escasseja l'oferta d'habitatges adequats i amb preus accessibles, i on el parc social és pràcticament inexistent. En conseqüència, les seves trajectòries es caracteritzen per una elevada precarietat i inestabilitat, que es tradueix en una alta mobilitat residencial (ja que han viscut en una mitjana de 3,3 habitatges i 2,4 municipis l'any des de la seva arribada) i en una breu duració dels contractes de lloguer (un 31% dels contractes són de sis mesos o menys). D'altra banda, només una de les 301 persones enquestades residia en un habitatge de la seva propietat, tot i que el més habitual és que visquin en habitatges compartits. I el que és encara més greu, les dificultats en l'accés a l'habitatge sovint aboquen les persones sol·licitants i beneficiàries a situacions de risc d'exclusió residencial greu, amb quasi un 27% de les que han estat enquestades havent dormit al carrer alguna vegada des de la seva arribada, xifra que puja al 33% entre aquelles que han arribat fa menys d'un any.

Davant dels reptes actuals detectats al llarg d'aquesta investigació, es recullen finalment algunes propostes per millorar l'accés a l'habitatge de sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional. La primera proposta fa referència a la rigidesa elevada del SAI, que deixa poc marge per adaptar-se de manera adequada a la gran heterogeneïtat de perfils dels destinataris del programa. Si bé és cert que l'any 2018 es van introduir certes modificacions al Manual de Gestió del sistema que ampliaven la capacitat per adaptar les duracions de cada fase al grau d'autonomia adquirida pels destinataris, el sistema segueix xocant amb un col·lectiu que té unes necessitats molt diverses i unes trajectòries d'integració complexes i no lineals. Tal com hem vist, qüestions com el sexe, la composició de la unitat familiar, la disponibilitat de xarxes socials, l'origen o el nivell educatiu i de competència lingüística afecten, en gran mesura, l'accés a l'habitatge i les condicions residencials de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional. Una flexibilització del funcionament del sistema permetria adaptar-se als diferents perfils i necessitats i, sobretot, millorar la protecció de les persones més vulnerables, que sovint han de sortir dels dispositius d'acollida sense tenir una alternativa residencial clara. Això inclou, per exemple, les persones en edat de jubilació o amb problemes de salut física o mental que no poden accedir al món laboral però no compleixen els requisits d'estada mínima a Espanya per rebre una pensió no contributiva.

També en relació amb el funcionament del SAI, el segon aspecte a millorar és la transició de Primera fase (1) a Segona fase (2), on ja s'observen condicions laborals i residencials altament precàries i inestables, que encara

Davant dels reptes actuals, cal una flexibilització del funcionament del sistema que permetia adaptar-se als diferents perfils i necessitats i millorar la protecció de les persones més vulnerables.

Un altre aspecte a millorar és la transició de Primera fase a Segona. Caldria un major acompanyament en la inserció residencial i una transició més progressiva, que respecti en la mesura del possible els processos d'arrelament social iniciats en la Primera fase.

s'agreugen més en sortir del sistema. Tal com hem vist al llarg d'aquest Informe, el pas a Segona fase és un gran repte per als destinataris del programa, que han de buscar el seu propi allotjament i enfrontar-se a les dificultats estructurals del mercat de l'habitatge, com són els elevats costos, la manca sistèmica de parc públic i les actituds xenòfobes i discriminatòries per part de propietaris i agències immobiliàries, entre d'altres. Dur a terme aquesta transició quan algunes persones encara no han assolit un nivell adequat d'autonomia residencial, sociolaboral i/o lingüística pot arribar a debilitar els processos d'inserció promoguts pel sistema d'acollida. S'hi afegeix el fet que, per causa de les demores tant en l'accés a aquest sistema com en la tramitació de les sol·licituds de protecció internacional, sovint el pas a Segona fase ja no coincideix amb l'atorgament del permís de treball.

Caldria, doncs, un major acompanyament en la inserció residencial i una transició més progressiva, que respecti en la mesura del possible els processos d'arrelament social iniciats en la Primera fase. Això ha de passar necessàriament per un augment dels recursos disponibles per part de les entitats socials per tal de fer un seguiment adequat dels usuaris. També passa per un increment de les ajudes econòmiques al lloguer i per una major adaptació d'aquestes ajudes als contextos locals que impedeixin que els destinataris del programa no es vegin abocats a dinàmiques de segregació residencial i mobilitat forçosa. Com hem anat apuntant, les persones que han trobat l'habitatge on viuen amb l'ajuda d'entitats socials i administracions públiques presenten unes millors condicions residencials, incloent-hi uns nivells més baixos de sobrecàrrega en les despeses d'habitatge. Aquesta situació es podria fomentar a través de la promoció de plans de seguiment i mentoria com el que inclou el Programa Català de Refugi, i amb la creació d'espais de trobada i intermediació amb diferents actors locals, com ara agències immobiliàries i borses d'habitatge social, possibles empleadors o iniciatives de la societat civil.

La tercera proposta fa referència a la necessitat de repensar la Fase prèvia (0), o d'Avaluació i derivació. L'augment notable de sol·licituds en els últims anys i el col·lapse subseqüent en la gestió dels procediments d'acollida han causat llargues demores per entrar al SAI, tot allargant durant mesos una fase que hauria de durar un màxim de 30 dies. Durant aquest període de temps, la major part dels sol·licitants de protecció internacional no tenen garantides les seves necessitats bàsiques, i només els casos més vulnerables tenen accés a una solució d'allotjament temporal a albergs, hotels o hostals. Així mateix, com hem vist, hi ha un nombre creixent de persones a l'espera de formalitzar la seva sol·licitud o que no tenen encara una plaça assignada que han de subsistir amb els seus propis mitjans o accedir a solucions d'emergència, com poden ser els equipaments per a persones sense llar. Algunes d'elles, però, acaben passant per situacions de carrer que poden comportar conseqüències a mitjà i llarg termini per a la seva salut física i mental. A més, com que la Fase prèvia no forma part de l'itinerari general d'acollida, és habitual que els sol·licitants hagin de canviar de província per entrar a la Primera fase del sistema i es desestabilitzin així els seus projectes d'integració. Caldria, doncs, agilitzar el procediment jurídic d'asil per tal de complir amb els terminis legals i evitar els llargs períodes d'espera, així com donar una major continuïtat i estabilitat als processos d'acollida ja des de la Fase prèvia del sistema.

Finalment, les condicions d'accés a l'habitatge de les persones sol·licitants d'asil són indissociables de les condicions actuals del mercat català. La manca d'habitatge assequible, les condicions cada vegada més estrictes per al lloguer i els processos de desplaçament i expulsió urbana són problemes estructurals que afecten de manera especial les poblacions més vulnerables i amb rendes més baixes. En aquest context, la inestabilitat de la seva situació administrativa i la dificultat extrema d'accedir al mercat laboral, així com les barreres lingüístiques, la discriminació i la manca de xarxes de suport, són obstacles que fan encara més precàries les trajectòries residencials de sol·licitants i beneficiaris de protecció internacional. Per fer-hi front, cal una reorientació de la política que consolidi l'habitatge com a pilar fonamental de l'estat del benestar. Això ha de passar no només per un augment del nombre d'habitatges socials i de lloguer assequible, sinó també pel foment de polítiques econòmiques i socials de caire universalista i per un reforçament de sistema de garantia d'ingressos.

També és necessari repensar la Fase prèvia, o d'Avaluació i derivació, i agilitzar el procediment jurídic d'asil per tal de complir amb els terminis legals i evitar els llargs períodes d'espera.

En els darrers deu anys, les sol·licituds de protecció internacional han augmentat de manera exponencial tant a Espanya, on han passat de 3.005 el 2009 a 117.795 el 2019, com a Catalunya, on s'ha passat de 214 sol·licituds a 13.270 en el mateix període. Aquest increment, així com la falta de previsió per part de l'administració, han portat a endarreriments importants en els procediments d'asil i, sovint, al col·lapse del Sistema d'Acollida i Integració. En aquest context, l'encariment dels preus del lloguer i la doble discriminació que pateixen les persones sol·licitants (per origen, però també per causa de la seva precarietat legal) han convertit l'habitatge en un dels principals obstacles per a la seva acollida, i han contribuït a la generació de dinàmiques de segregació residencial i exclusió social.

A partir de les dades obtingudes amb l'Enquesta CASASIL 2019, aquesta Monografia CIDOB explora la situació residencial de les persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional a Catalunya, amb especial èmfasi en les trajectòries d'inserció residencial i les condicions actuals d'habitatge. L'objectiu principal del volum és, doncs, oferir dades que permetin identificar quins són els factors i actors que faciliten o dificulten l'accés a l'habitatge d'aquest col·lectiu, i que serveixin de base per a la formulació de polítiques i programes específics en aquest àmbit.